

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет соціальних наук та соціальних технологій
Кафедра соціології

Кваліфікаційна робота

освітній ступінь — магістр

на тему: **«ВИМІРЮВАННЯ ТИСКУ ПРЕСКРИПТИВНИХ
СОЦІОНОРМАТИВНИХ УЯВЛЕНЬ НА РІВЕНЬ ПСИХОСОЦІАЛЬНОГО
ДОБРОБУТУ СТУДЕНТІВ-ЧОЛОВІКІВ НАУКМА ЗА ДОПОМОГОЮ
БАГАТОВИМІРНИХ МЕТОДИК»**

Виконав: студент 6-го року навчання

Спеціальності 054 Соціологія

Лісовий Назар Борисович

Науковий керівник: Мальцева К. С.,

кандидат філософських наук, доктор філософії,

доцент кафедри соціології НаУКМА

Рецензент:

Пугачова О.Г.,

кандидат економічних наук, доцент

Кваліфікаційна робота захищена

з оцінкою _____

Секретар ЕК: _____

«___» _____ 2024 р.

Київ — 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
<p>РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТИСКУ ПРЕСКРИПТИВНИХ СОЦІОНОРМАТИВНИХ УЯВЛЕНЬ НА РІВЕНЬ ПСИХОСОЦІАЛЬНОГО ДОБРОБУТУ</p>	
1.1. Маскулінність: категорії, підходи, невизначеність.....	9
1.2. Як спільні уявлення про маскулінність та суспільні очікування можуть впливати на чоловіків.....	13
1.3. Соціальні норми маскулінності та їхня інтрасуб'єктивність	17
1.4. Взаємовідносини статей в передіндустріальних суспільствах	19
1.5. Причини порушень у відносинах статей та дисбаланс сучасності.....	22
1.6. Психоаналітичний підхід про формування ціннісного апарату та соціальної поведінки чоловіків	25
1.7. Зв'язок між рівнем вираження архетипів за моделлю Пірсон та психологічним добробутом індивідів.....	31
1.8. Зв'язок між рівнем вираження архетипів за моделлю Пірсон та кар'єрними направленнями індивідів.....	33
1.9. Використання рівня вираження архетипів за моделлю Пірсон для опису культурних атрибутів та міжкультурних відмінностей.....	34
1.10. Зв'язок рівня вираження архетипів за моделлю Пірсон та кримінальними схильностями індивідів.....	35
1.11. Зв'язок між психологічною зрілістю та щастям і психологічним добробутом.....	36

	3
1.12. Операціоналізація основних концептів	38
Висновки першого розділу	39
РОЗДІЛ 2. РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ ПРЕСКРИПТИВНИХ СОЦІОНОРМАТИВНИХ УЯВЛЕНЬ З РІВНЕМ ПСИХОСОЦІАЛЬНОГО ДОБРОБУТУ МОЛОДИХ ЧОЛОВІКІВ.....	41
2.1. Опис вибірки	41
2.2. Методологія та дизайн дослідження.....	42
2.3. Індексація та обмеження дослідження	44
2.4. Взаємозв'язок маскулінних та фемінних рис з колективними агрегованими репрезентаціями.....	47
2.5. Взаємозв'язок психосоціальних детермінант добробуту між собою та з колективними агрегованими репрезентаціями	51
2.6. Взаємозв'язок соціально-демографічних змінних між собою та з колективними агрегованими репрезентаціями	55
2.7. Взаємозв'язок маскулінності та фемінності з психосоціальними детермінантами добробуту	57
Висновки другого розділу.....	61
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	66
Додаток А. Анкета для проведення опитування	70

ВСТУП

Соціальні норми відіграють критичну роль у стримуванні егоїстичної імпульсивності індивідів. Вони виконують функцію настанов, категоризованих за життєвими сферами, що заохочують поведінку, корисну для колективного добробуту. Послуговуючись тут концепцією егоїзму, ми можемо сказати, що люди «за природою» однотонно переслідують виключно власний добробут, і турбота про інших є суто інструментальною. Утім за кооперативними принципами індивіди також можуть культивувати турботу про добробут інших як самоціль. Витримуючи цей баланс між егоїстичним та кооперативним модусами, ми послуговуємося плюралістичною теорією мотивації, за якою на поведінку людини впливає поєднання вищезазначених типів мотивацій, що забезпечує ширший апарат для розуміння комплексності людських мотивацій і поведінкових патернів (Sober & Wilson, 1999). Соціальні ж норми в цій системі модулюють поведінку через принцип дотримання суспільних очікувань.

У сучасному соціокультурному ландшафті норми формують поведінкові моделі молодих чоловіків, часто сприяючи апатичному стану щодо своєї відповідальності в суспільстві, дисоційованості та нерішучості. Цей вплив відбувається через те, як індивіди засвоюють уявлення про взаємовідносини, що призводить до соціальних домовленостей, які впорядковують їх у мережеву сітку прав, обов'язків та правил (Gilbert, 2013). Надалі такі норми можуть ставати настільки вкоріненими, що їх рідко ставлять під сумнів, звідки й проростають поведінкові патерни, котрі відтворюються вже автоматично. Тобто конкретне формулювання соціонормативних очікувань та того, як вони відтворюються, може призводити чи до зрілого суспільного функціонування, чи, навпаки, до егоїстичної імпульсивності.

Маскулінність як соціальний конструкт виробляється теж спільно та функціонує одночасно як агентський витвір та інституційна реальність (Searle, 1995). Маскулінність як набір особистісних рис має певний функціонал в певному соціокультурному середовищі та зокрема гендерних взаємовідносинах. Цей набір

відтворюється з покоління в покоління, впливаючи на вибори, ціннісний апарат та психосоціальну динаміку. Важливий момент полягає в тому, що визначення маскулінності та фемінності надалі формує фізичну реальність, диктуючи стосунки між статями; а інституційні факти про моральні цінності та поведінкові моделі мають глибокий вплив на соціальне життя як чоловіків, так і жінок.

Комплексне розуміння того, які є соціонормативні очікування щодо молодих чоловіків та як саме вони функціонують, може продемонструвати потенційні впливи на їхній психологічний добробут. На це спрямовано основні дослідницькі зусилля цієї роботи. До цього питання підходили антропологічно через кроскультурні лінзи, досліджуючи, який розподіл прав та обов'язків (і чому) панував чи досі панує між статями в неіндустріальних суспільствах (Wood & Eagly, 2002; Brown, 2016) та психоаналітично, формуючи психосоціальну категоризацію, за якою можна було б прослідкувати формування (не)зрілих патернів поведінки (Jung, 1969; Pearson & Marr, 2002). Зрілість ми будемо трактувати як інтеграцію особистісних рис, що охоплюють здатність індивіда забезпечувати ментальну структуру й стабільність, демонструвати рішучість і дисципліну, вміння культивувати соціальне порозуміння та значущі соціальні взаємовідносини (Moore & Gillette 1990). Така психологічна збалансованість надає індивідам інструменти для дієвої соціальної динаміки, сприяє особистому добробуту та суспільній згуртованості й росту.

Таким чином, ми переходимо до тематичного кластера щодо того, які саме агенти мають вплив на особистісний ментальний апарат, та, відповідно, *проблемну ситуацію дослідження*, якій підпорядковується нинішній проєкт. Попри достатню кількість досліджень того, як суспільні очікування формують чоловічу ідентичність, залишається недостатня насиченість в розумінні того, як ці норми можуть бути засвоєні, перекладені та виражені. Один зі способів, який фігуруватиме в дослідженні — це колективні агреговані репрезентації, тобто угруповані психічні типажі, які впливають на індивідів протягом їхнього зрілішання, процесу індивідуації; та надалі впливають на уявлення на

індивідуальному рівні та продовжують відтворюватися в конкретних типах поведінки.

Комплексний взаємозв'язок між соціокультурними нормами та індивідуальними психосоціальними вимірами може анулюватися через політизованість гендерних питань. Зокрема, нагальною проблемою є не лише брак знань, але й наслідки цих неправильно зрозумілих репрезентацій, а саме — потенційне загострення гендерного конфлікту (Connell, 1987; Paglia, 2017), суспільного тиску на молодих чоловіків (Dench, 2018; Harrington, 2021; Lemon, 1992) та культивування умов для формування соціально й психічно незрілих чоловіків (Sommers, 2000).

Теоретична значущість роботи зумовлюється тим, що це дослідження критично оцінюватиме соціально-нормативні конструкти маскулінності, звертаючи увагу на їхній вплив на психологічний добробут молодих чоловіків та їхнє відчуття соціальної приналежності на прикладі студентів-чоловіків НаУКМА, а також поглибить розуміння взаємодії між макродинамікою та формуванням індивідуальної ідентичності в розрізі маскулінності. Адже різні підходи до розуміння маскулінності часто викривляються патріархальним дискурсом, який наголошує на чоловічому домінуванні та пригніченні жінок. Далі буде розглянуто, як конструктивні пропозиції першої хвилі фемінізму було переформатовано на чорно-білий наратив «нападник-жертва», який закріпився на фоні токсичного індивідуалізму та дебатів про «борги» однієї статі перед іншою. Потенційним підсумком дослідження буде формування розуміння конкретних важелів впливу для поліпшення добробуту молодих чоловіків через культивування тих чи інших поведінкових патернів та частин особистісного апарату.

Методологічна цінність дослідження ґрунтується на використанні багатопозиційних шкал для вимірювання комплексних соціальних явищ та оцінки впливу різних чинників на основні конструкти дослідження. Робота має методологічне спрямування. Шляхом розробки дослідницького інструменту з використанням багатопозиційних шкал, дослідження надасть можливість більш комплексного методологічного підходу для вивчення впливу чинників соціальної

природи на формування гендерної ідентичності та нормативну поведінку. Це створить фундамент для майбутніх досліджень у галузі, а дослідження комплексних соціонормативних очікувань, викладене у формі опису взаємозв'язків з психосоціальними чинниками, при використанні може сприяти покращенню ментального здоров'я підлітків і молодих чоловіків, їхніх взаємовідносин та загального суб'єктивного добробуту.

Об'єкт дослідження — студенти-чоловіки НаУКМА. *Предмет* дослідження — вплив прескриптивних соціонормативних уявлень на рівень психосоціального добробуту студентів-чоловіків НаУКМА. *Мета* дослідження — визначити наявність та характер зв'язку прескриптивних соціонормативних уявлень з рівнем психосоціального добробуту студентів-чоловіків.

Відповідно до поставленої мети, завданнями дослідження є:

1. Узагальнити висновки та теоретико-методологічні засади з попередніх досліджень про те:

1.1. Які види маскулінності існують та як спільні уявлення про маскулінність і суспільні очікування можуть впливати на чоловіків.

1.2. Як гендерні взаємовідносини будуються в передіндустріальних суспільствах та чому це актуально наразі.

1.3. Які колективні агреговані репрезентації присутні у формуванні ціннісного апарату та соціальної поведінки молодих чоловіків.

2. Розробити інструмент для вимірювання тиску прескриптивних соціонормативних уявлень на психосоціальні детермінанти на базі багатовимірних технік дослідження та оцінки наслідків цього тиску на психічне здоров'я індивідів у вибірці.

3. Провести збір даних через анкетування, підготувати та проаналізувати отримані дані та визначити наявність чи відсутність зв'язку прескриптивних соціонормативних уявлень з рівнем психосоціального добробуту студентів-чоловіків НаУКМА.

Деталі. Аналіз використовував кількісні дані у форматі самозвітів. Методом збору інформації є онлайн-анкетування (N=215). Через воєнний стан комунікація з респондентами відбувалася в месенджері «Telegram» в лютому 2024 року з дотриманням принципів дослідницької етики. Емпірична база — студенти-чоловіки НаУКМА.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ТИСКУ ПРЕСКРИПТИВНИХ СОЦІОНОРМАТИВНИХ УЯВЛЕНЬ НА РІВЕНЬ ПСИХОСОЦІАЛЬНОГО ДОБРОБУТУ

1.1. Маскулінність: категорії, підходи, невизначеність

Артикулювати в конструктивному річищі про риси маскулінності в публічному вимірі не є практикою сучасності. Формат полеміки набуває процесів переформатовування, звинувачування чи деконструювання маскулінності. Цей підрозділ присвячений розгляду цих процесів та їхнього потенційно поверхневого або деструктивного характеру.

Маскулінність не є наперед визначеною природною людською характеристикою. Існуюча дискусія сходиться на тому, що це соціально, а надалі — культурно сконструйований образ. Наприклад, з точки зору соціального конструктивізму, «чоловічий гендер практикується в соціальних взаємодіях і позначається певними переконаннями та поведінкою»¹. (Moynihan, 1998, с.1072). Ми ж будемо підходити до маскулінності більш конкретно, як набору поведінкових патернів, цінностей та практик, які приписуються чоловікам у конкретному соціально-організаційному контексті та протиставляються фемінності. Операціоналізація поняття синтезовано з антропологічного крос-культурного підходу до формування набору гендерованих особливостей статей.

Бінарність відносин, протиставлення фемінності маскулінності слугуватиме ключовим моментом у подальшому розборі. Маскулінності не існує без фемінності, як і навпаки, що має під собою очевидне біологічно-еволюційне підґрунтя. Звичайно подібна бінарність є звуженням соціальної реальності та існує перелік інших гендерних ідентичностей. Утім для нашого розгляду постмодерністський дискурс не є дієвим: уявлення про нашарування фрагментованих реальностей,

¹ Тут і далі переклад з англійської — авторський

значень і підходів нівелюють очевидні відмінності і комплексність сучасного збою у відносинах статей, більше того — такий мультифасетний підхід до соціальної реальності закладає в себе безвідповідальність за наслідки та небажання обрати чіткий курс у формуванні взаємовідносин, що є неприпустимим для злагодженого функціонування суспільства.

Важливим буде згадати тут напрацювання Р. Коннелл та її впливової, в контексті дискусії, концепції гегемонної та компліцитної маскулінностей. Головними нововведеннями в підході до розгляду маскулінності були два аспекти — множинність та ієрархія. Щодо множинності Коннелл зазначає, що «гегемонна маскулінність завжди конструюється у відношенні до різних підпорядкованих маскулінностей, а також у відношенні до жінки» (Connell, 1987, с.183), що створює домінуючий та різні рівні підпорядкованих типів поведінки чоловіків у конкретному суспільстві. Тоді як на ієрархію впливають «культурна згода, викривлена центральність, інституціоналізація та маргіналізація або делегітимація альтернатив» (Connell & Messerschmidt, 2005, с.846).

Однак підхід Коннелл має важливі пропуски, які висвітлюються у її вартій увазі статті, де соціологиня через вісімнадцять років з публікації «Gender and Power» переглядає концепт та відповідає на критику. Коннелл зазначає, що наразі артикулювати, що «концепт підкресленої фемінності сфокусований на підпорядкуванні патріархату, і це все ще дуже актуально в сучасній масовій культурі» (Connell & Messerschmidt, 2005, с.848). У тому ж пасажі Коннелл згадує, що «жінки відіграють центральну роль у багатьох процесах конструювання маскулінності — як матері, як однокласниці, як подруги, сексуальні партнерки та дружини, як працівниці у гендерному розподілі праці тощо». (Connell & Messerschmidt, 2005, с.848), і не розкриває, чому та як жінки допустили такий «розподіл сил». Ця конкретна теза має значущу антропологічну вагу та позитивістські джерела того, чому саме відносини статей на Заході розподілилися поміж більш-менш конкретних чоловічих та жіночих характеристик та ролей. Однак часто у сучасному феміністичному дискурсі нівелюється історія розвитку

цих стосунків чи взагалі — переписується наративом «жінки пригноблювалися чоловіками завжди, ще в печерах, підмітаючи навколо багаття». Надягаючи гендерні лінзи при перегляді історії, феміністки другої та далі хвиль схилилися до викривленого трактування балансу статей, пояснюючи минулі періоди через контекст двадцятого й двадцять першого століть.

Окремою цікавою частиною в роздумах Коннелл є пасаж про те, що ідеалізований чоловічий образ «часто передбачає створення моделей маскулінності, які є специфічними фантазійними фігурами» (Connell, 1987, с.184), а не тими, яким більшість чоловіків у суспільстві відповідає в реальності. Ми можемо порівняти фантазійний образ «ідеального чоловіка» у п'ятдесятих, вісімдесятих та зараз, і побачити, як він поступово втрачає такі риси, як сила, рішучість, наполегливість, конкурентність та роль годувальника, а набуває м'якості, хлопчачості та манірності. Цьому сприяють швидкі соціальні та економічні зміни в суспільстві, а також політизації деяких сфер, що веде до деактуалізації традиційних чоловічих ролей, і далі — призводить до нестабільності гендерних норм і «кризи маскулінності» (Lemon, 1992).

Також релевантним є доповнення статті, яка переглядала попередні здобутки, щодо розділення маскулінності на географічні рівні — локальний, регіональний та глобальний — та динаміку між ними (Connell & Messerschmidt, 2005). Частіше ця робота апелюватиме саме до глобального виміру маскулінності, адже саме він з позиції макро- може впливати «парасолькою» на мікро-, хоча слід зазначити, що ці процеси не є однозначними та прямолінійними.

Перейдемо до концепту «токсична маскулінність» та його джерел, адже використання терміну увійшло в масове використання, диспропорційне до терміну «конструктивна маскулінність».

Керол Харрінгтон, провівши аналіз академічного та медійного просторів, зазначає, що за 1990-2015 роки згадування токсичної маскулінності відбувалося менше ніж двадцять на рік і до 2014 року — більшість складала академічні тексти,

тоді як після 2017 кількість згадувань — дійшла до тисяч, більшість з яких неакадемічні (Harrington, 2021).

Авторство терміну сягає вісімдесятих, періоду міфопоетичного чоловічого руху, та належить його представнику — Шепарду Бліссу. Оригінальне значення ставило фокус на проблемних агресивних чоловіках, причиною чого припускалася відсутність в дитинстві коректного зрілого й конструктивного авторитета, образу маскулінності, — батька. Така динаміка синхронізувалася з тодішніми «гендерними наслідками деіндустріалізації, під час яких зникли високооплачувані робочі місця в "чоловічих" професійних секторах, натомість розширилися фемінізовані професії у сфері послуг» (Harrington, 2021, с.348).

Поступово термін перейнявся представниками фемінізму як консолідований образ чоловіка, який виражає агресію, мізогіністські висловлювання чи дії, а також продукує гомофобну поведінку. Доволі іронічна ситуація, адже кількісна насиченість наративів про токсичну маскулінність нам каже про «феміністичну античоловічу упередженість, хоча прихильниками цього терміну часто були консерватори, які прагнули "реформувати" маргіналізованих чоловіків і стабілізувати патріархальні гетеросексуальні сімейні норми» (Harrington, 2021, с.349).

Загалом хочеться зацентувати на «раптовому» набутті популярності терміну, який асоціюється з негативною поведінкою чоловіків; стирання рис між оригінальним фокусом на патернах поведінки ментально нестабільних чоловіків через пропуски в соціалізації та сімейній екосистемі й сучасному приписуванню таких самих патернів середньостатистичному чоловіку, якому не пощастило підпадати під суперечне визначення того, якою має бути його роль у нинішньому маскуліннофобному середовищі.

Понад те, є дві додаткові проблеми. Перша — акцент на токсичній маскулінності не артикулює, що таке «нетоксична» маскулінність чи робить це через протиставлення, як, наприклад, «несексистська поведінка». Друга — підхоплення терміну мейнстримною, неакадемічною хвилею може загально змивати розділення

між токсичною маскулінністю та просто маскулінністю: характеристики, які приписуються першій, непомітно стають асоціюватися з маскулінністю загалом, і в такий спосіб «вони патологізують кластер поведінки під деконтекстуалізованим, аісторичним ярликом... індивідуалізують соціальні проблеми й схильні ігнорувати контекстуальну природу різних перформансів, припускаючи певну сутність цих конструктів» (De Voise, 2019, с.149). Подібні викривлення призвели до кризи маскулінності в американському суспільстві в сімдесятих-вісімдесятих, коли недалекоглядні представники феміністичного руху без розуміння підґрунтя ситуації намагалися на державному рівні впровадити перевиховання хлопчиків, однією з причин були непідтвержені дані щодо кількості випадків насилля чоловіків над жінками та хибні логічні зв'язки щодо процесу соціалізації хлопчиків, котра наче призводила до цього: «...хлопчики з важкими розладами поведінки мають високий ризик стати кримінальними хижакими. Такі хлопці потребують рішучого втручання, і чим раніше, тим краще. Але ця невелика кількість хлопчиків не може виправдати гендерно упереджену індустрію, яка розглядає мільйони нормальних дітей чоловічої статі як патологічно небезпечних» (Sommers, 2000, с.50).

Загалом ми можемо прослідкувати різносторонні підходи до розгляду маскулінності, однак викривлені дискурсом патріархату, домінантності та гноблення жінок й знецінювання фемінності. Конфлікт, який був відсутній у сьогоденному форматі під час конструктивної першої хвилі фемінізму, гіперболізувався за останні п'ятдесят років та перманентно збивається з початкової інтенції «розібратися» на полеміку «нападник-жертва», яка стать якій скільки винна, та сумарним занепадом традиційного підходу до таких інститутів як сім'я та шлюб і розквітом токсичного індивідуалізму.

1.2. Як спільні уявлення про маскулінність та суспільні очікування можуть впливати на чоловіків

Феміністський випад про «визначення жінки чоловіком» — наслідок деструктивного впливу незрілих чоловіків на організаційний устрій суспільства на різних історичних проміжках, на що також безповоротно впливає й комплексність соціального устрою такого суспільства. Однак теза про гноблення жінок та домінацію над ними протягом усієї історії людства — заява, яка потребує міцної доказової бази у вигляді комплексного історичного аналізу. Та ми маємо інше контекстуальне наповнення цього питання у вигляді абсолютистських заяв соціалістичного та радикального фемінізму про чоловіка-поневолювача й жінку-підпорядковану, що, на мою думку, — несправедлива, неповна та свідомо уникає важливі деталі.

Тема цього підрозділу розкриватиме, як саме перевизначення того, яким має бути чоловік, маскуліність та суспільні очікування, котрі на базі цього вибудовуються, можуть впливати на чоловічу частину суспільства.

Розпочнемо із заклику «boys need to be civilised» (Sommers, 2000, с.65). Американський топос досягнув крайнощів, коли на державно інституційному рівні вводилися неперевірені освітні програми для хлопчиків, які фокусувалися на ранньому вихованні в дискурсі того, до чого призводить гендерна нерівність, сексуальні злочини та як важливо бути неконкурентним, не виражати свою агресію. Цей період — приклад когнітивного простого підходу до створення подібних програм. Ціль дошкільних та шкільних програм слід фокусувати на формуванні морально-ціннісного стрижня, а не гендерованого апарату сприйняття реальності. Він так чи інакше реалізується, та політизований навчальний план для хлопчиків і підлітків в освітніх закладах може мати пошесні соціальні наслідки. «...Їх [хлопчиків] розглядають як несправедливо [привілейовану] стать і як перешкоду на шляху до гендерної справедливості для дівчаток» (Sommers, 2000, с.23) — порядок денний цього періоду, у відповідь на який (у тому числі) агрегувався міфопоестичний чоловічий рух. Може недалекоглядно здатися, що такі критичні випадки — перебір та виняток. Утім наша постмодерна, цифровізована ера

підходить до питання тонко, субтильно, на відміну від тодішніх спроб інституціоналізувати конкретний вплив на хлопчиків і молодих чоловіків.

Медійні та соціально мережеві сітки виконують функцію створення альтернативної реальності, яка одночасно бере за основу нашу фізичну, однак поверх неї створює додаткову, штучну. Латентна зміна відбувається в процесі відтворення, коли образи, вірування, ритуали штучної реальності впливають на існування у фізичній. Так, наприклад, різко вирослий у популярності термін «токсична маскулінність» поступово перетворив таку характеристику, як агресія, на негативний образ маскулінності. Ніхто не заперечуватиме, що «гіпермаскулінні молоді чоловіки дійсно виражають свою чоловічу сутність через антисоціальну поведінку — здебільшого проти інших чоловіків, але також через насильницьку агресію щодо жінок та їх експлуатацію» (Sommers, 2000, с.62). Важливо зацентувати, що тут проблемна ситуація не зі схильністю до агресії, бо ця схильність є потрібною та продуктивною, а з деструктивним направленням цієї агресивності, тобто поведінковими патернами, які обирають чоловіки. Не чоловік є «патогеном», а чоловік, який обрав роль насильника, тоді як «...Здорові молоді чоловіки виражають свою маскулінність у змаганнях, які часто бувають фізичними. Дорослішаючи, вони беруть на себе відповідальність, прагнуть досконалості, досягають і "перемагають". Вони стверджують свою маскулінність способами, які вимагають фізичних та інтелектуальних навичок і самодисципліни» (Sommers, 2000, с.62).

Сприйняття чоловіків як гнобителів та сліпа пріоритизація дівчат перед хлопчиками й жінок перед чоловіками заради тотального ототожнення, а не рівних можливостей, тягне за собою наслідки. Відбувається критика й соромлення чоловіків за владу, контроль та можливості тут і зараз, а не з фокусом на історичному вимірі. Це призводить до циклу звинуваченого, який має відпрацювати насправді некоректно артикульовані «гріхи» попередників, стигматизує схильності до вираження агресії (чи краще використати словосполучення «направлення внутрішньої енергії») та втрачає образ сталої маскулінності, впадаючи в

офемінення, самодеструктивні практики та втрату мотивації брати на себе відповідальність.

Збій посилюється, коли до попередніх процесів додається дисонанс щодо жінок (на рівні з чоловіками-агресорами), які продукують стереотипну поведінку попри плідну працю своїх попередниць. Представниці цього пласту очікують від чоловіка прояву ініціативи, рішучості, фінансової забезпеченості та захисту, натомість репродукуючи об'єктивізацію через надмірний фокус на зовнішності, моді та видозмінах тіла й не бажаючи брати на себе відповідальність та приєднуватися до висококонкурентного ринку праці. У молодих чоловіків випрацьовується логічний конфлікт, невідповідність реальності та того, що очікують.

Звинувачення патріархату, котрий є «надмірно вживаним і розпливчастим терміном, який цілком можна було б застосувати до республіканського Риму чи вікторіанської Англії, але він є історично спекулятивним» (Paglia, 2017, с.179), перекладається на чоловіків загалом, і нові покоління виростають у димці непорозуміння й конфлікту статей.

До цього додається небезпечне, занадто потужне покладання на соціальний конструктивізм, коли замість збалансованого погляду на взаємодію фізіології та впливу культури й соціалізації, цементувалася біологічна андрогінність, «ірраціональний тиск фемінізму на заперечення будь-якої гормональної основи статевих відмінностей, науково неграмотна фантазія, яка досі процвітає в постмодерністських культурологічних дослідженнях» (Paglia, 2017, с.183). Сексуальний релятивізм має своє місце й відкриває нюансовість взаємовідносин у конкретному суспільстві з особливостями їхніх ритуалів, однак все ж таки «попри багато поверхневих відмінностей у сексуальній поведінці та сексуальних ритуалах, існує дивовижна глибинна конгруентність» (Paglia, 2017, с.183). Напрошується паралель з напрацюваннями Юнга, Кемпбелла та Ренка щодо спільності фундаментальних сюжетних й образних елементів у міфології серед культур, які історично могли не перетинатися (при формуванні цих наративів). Попри різницю в назвах, декораціях, акцентах — першоповерхові речі тримали ідентичний каскад.

Погоджусь, що тут присутня велика спекулятивність, однак антропологічний метааналіз довгої історії взаємовідносин статей для мене звучить більш конструктивно ніж цинічно критичний погляд через лінзи гендерних студій, які з'явилися тільки у двадцятому столітті, на *всі* попередні ери з систематично спростованим засновком про «деструктивну» домінацію патріархату.

1.3. Соціальні норми маскулінності та їхня інтерсуб'єктивність

Перейдемо до соціологічних нюансів спільних уявлень про маскулінність, як саме вони можуть формуватися та несвідомо відтворюватися. Спиратимемося тут на праці М. Гілберт та Дж. Серля. Гілберт вводить такі дієві поняття, як спільне зобов'язання («joint commitment») та множинний суб'єкт («plural subject»), які, своєю чергою, базуються на понятті спільного знання та функціонування спільних домовленостей (Gilbert, 2013). За Гілберт, будь-яке спільне зобов'язання множинного суб'єкта, як об'єднання спільно зобов'язаних індивідів, «змушує сторони одна перед одною діяти відповідно до цього зобов'язання... кожна сторона зобов'язана діяти відповідно до зобов'язань іншої сторони» (Gilbert, 2013, с.8). Тобто спільне знання індивідів щодо певного типу соціальних відносин дозволяє формувати домовленість, яку розділятимуть всі сторони, після чого індивіди «записуються» у спільні зобов'язання, сценарії, за котрими слід діяти в рамках цих зобов'язань. Ці домовленості формують стек прав, обов'язків, правил, які в процесі стають самоочевидними, автоматично сприймаються як зрозуміле само собою (допоки не почати аналізувати «чому», яке стоїть за діями).

Так ми можемо провести паралель з взаємовідносинами статей, перенести концепт Гілберт на макрорівень. Отже, «кожен учасник... спільного зобов'язання говорить або робить щось, що виражає особисту готовність брати участь у цій дії разом з іншою стороною» (Gilbert, 2013, с.29), що в контексті взаємовідносин між чоловіками й жінками, за винятком рідких, специфічних ситуацій, є невідворотним, — взаємодіяти прийдеться. У дитсадочку, школі, у магазині з персоналом, університеті, на роботі, під час відпочинку з друзями, у соцмережах, і так далі. На

спільні домовленості про те, як саме слід входити в ці взаємодії в дружніх, побутових, особистих, романтичних чи робочих стосунках, впливає спільне знання про те, як себе поведуть чоловіки та жінки в конкретному суспільстві: які гендерні характеристики й набори поведінкових атрибутів вони мають та як вони входять у відкритий обмін між один одним. На це нашаровується функціональний контекст конкретної ситуації, як, наприклад, взаємодія жінки-менеджера з чоловіком-менеджером. Кожна з таких ситуацій має вищевказаний набір прав, обов'язків і правил, які створюють *очікування* від сторін взаємодії. Коли сторони отримують суперечливі сигнали щодо того, як має виконуватися спільні зобов'язання чи варіантів реалізації цих зобов'язань стає багато, — виникає збій, когнітивний дисонанс. Тоді сторони вчаться певним взаємодіям в конкретних ситуаціях, розуміючи, що прийдеться імпровізувати, бо в сучасному контексті немає більш-менш усталеного набору очікувань у відносинах статей, ба більше — останні п'ятдесят років вони постійно видозмінюються, і різні версії працюють одночасно.

У свою чергу, Серль чітко розрізняв інституційні та грубі факти: «Інституційні факти називаються так тому, що вони потребують людських інституцій для свого існування» (Searle, 1995, с.2), тоді як грубі факти існують поза людським сприйняттям. Так, наприклад, «автомобілі, ванни, будинки, гроші, ресторани й школи... здаються нам такими ж природними, як каміння, вода й дерева» (Searle, 1995, с.4). Дослідник розкривав онтологію за цими двома основними відмінними групами, однак мав і більшу детальну ієрархічну схему типології фактів. Факти відповідно діляться на грубі («на вулиці дощить») та ментальні («мені неприємно це чути»). Ментальні поділяються на інтенційні («я хочу тобі розповісти цей секрет») та не інтенційні («мені неприємно це чути»). Іntenційна — на поодинокі («я хочу тобі розповісти цей секрет») та колективні (соціальні; «група шимпанзе тікає від тигра»). Соціальні далі розходяться на ті, яким присвоюють функції («функція зв'язок продукувати звук»), та всіх інших («група шимпанзе тікає від тигра»). Факти з функціями розділяються на агентні («це ручка») та не агентні («функція зв'язок продукувати звук»). Передостаннє розгалуження від агентних дає

нам казуальні агентні функції («це ручка») та статусні функції (так звані інституційні факти; «це гроші»). Інституційні факти мають два підтипи — лінгвістичні («це присяга») та нелінгвістичні («це гроші») (Searle, 1995).

До якого типу з цієї ієрархії фактів можна залучити маскулінність? До ментальних, бо вона не статична й культурно різниться, далі до інтенційних та колективних, адже характеристики маскулінності *спільно* продукуються. Далі проходимо через ті, які мають функції (риси, притаманні маскулінності, виконують функції в соціум та взаємовідносинах статей) та є агентними (створюються, приписуються, відтворюються людьми), до інституційних, адже маскулінність має колективну інтенцію та сформовану уявну серцевину «що це та як функціонує» і відтворюється цілими поколіннями, та до нелінгвістичних фактів, бо виражається як у фізичних діях, так і ментальних виборах.

Що нам це дає? «Існування відносних до спостерігача характеристик світу не додає до реальності жодних нових матеріальних об'єктів, але може додати епістемічно об'єктивних характеристик до реальності, якщо ці характеристики існують відносно спостерігачів і користувачів» (Searle, 1995, с.10). Визначення маскулінності формує нашу фізичну реальність, тому що задає рух взаємовідносинам (так само як визначення фемінності) статей. Інституційний фактаж щодо набору моральних цінностей, типу діяльності, участі в певних ритуалах та патернів поведінки має ґрунтовний, фізичний вплив на соціальне та рефлексійне життя чоловіків, *а також* жінок.

Відповідно уявлення щодо чоловіків зліплює напрямок їхнього життя, потенційну діяльність та вибори. Такий вплив має фундаментальні зв'язки з психічною реальністю індивіда, з тим, що впливає на його стан, як він реагує на конкретні стресори та взаємодії з іншими індивідами.

1.4. Взаємовідносини статей в передіндустріальних суспільствах

Щоб говорити про сучасність релевантно та наповнено, важливо розуміти історичний контекст, а особливо — джерела взаємовідносин статей, про різницю племінних уявлень щодо них.

Попри те, що кожна культура має свій відтінок маскулінності, можна прослідкувати спільні, базові характеристики. У першу чергу зазначимо, що патріархат — система, створена жінками для жінок, яка протягом переходу від первісних суспільств до постіндустріальних, зазнала системно соціальних розривів та місцями набула пригноблювальних характеристик.

Розвивали системність патріархату чоловіки, але не для поневолення та експлуатації жінок, а першочергово через відчуття сили жінки, її непроникності, її архетипової конфедерації з хтонічною природою, та страх перед таким явищем і сумніви, чи *він* достатньо сильний, щоб жити пліч-о-пліч з *нею*.

Жінка — божество в уявленнях первісних суспільств, адже не існує логічної зв'язки між статевим актом та народженням дитини: «у первісних людей статеві стосунки часто починаються в дитинстві, але не призводять до народження дітей, природно зробити висновок, що народження дитини не має нічого спільного із заплідненням чоловіком під час статевого акту» (Neumann, 1954, с.13). Є окреме сексуальне бажання та зовнішньо нічим не обумовлений початок вагітності та народження дитини. Жінка тут — відповідник Природі та її циклів. *Вона* вплетена в зовнішні, циклічні процеси (Weiner, 1988).

Жінка — серце та коріння спільноти, яке створює, підтримує та відтворює життя. Чоловік — відокремлений спочатку біологічно, а після вибудовування причинно-наслідкових зв'язків між статевим актом, його учасників та народженням дитини — фізично, за відсутності аналогічних жіночих репродуктивних процесів та тілесних трансформацій.

Виношування та вирощування дітей — потенційно першопричина створення соціальних інститутів, які б регулювали розподіл обов'язків серед статей, адже власне виживання та виживання роду — головна ціль цих невеликих груп (Wood & Eagly, 2002) Наші основні цілі для фізичного виживання як виду — їжа, безпека та

репродукція. Саме тут зароджується дві системи ролей, жіноча «внутрішня» та чоловіча «зовнішня»: *та*, хто дає життя й вирощує його, і *той*, хто прогодовує та захищає.

Назвемо патріархат «зовнішньою структурою» суспільства, у якій чоловіки можуть розвиватися, доводити самим собі свою важливість, змагатися з іншими потенційними партнерами жінок, ховатися від природної влади над виживанням групи, а найголовніше — видобувати та трансформувати всі потрібні ресурси для підтримання як жінок, так і суспільства загалом. Тоді як у «внутрішній» жінки покладаються на інших жінок та їхніх знань задля кооперації, зрощування та виховання дітей. Усе, звичайно, не настільки контрастно, задачі племені та змішування ролей перепліталось залежно від контексту: жінка-мисливець, чоловік-вчитель, жінка-шаман. Мається на увазі очевидна неспроможність вагітної чи з маленькими дітьми жінки полювати зі списом. Тут укладається соціальний договір між статями, у якому чоловіки відчувають свою потрібність, а жінки — захист (Dench, 2018).

Однак сходження до свідомості — це «неприродна» річ, тому й ми маємо комплексний психічний ландшафт, який формувався з її зародження, а тепер впливає на наше повсякдення. Ми маємо соціальні збої з набуттям вищезгаданих соціальних інститутів комплексності та багаторівневої взаємозалежності, розвитком медицини (смертність під час пологів була об'ємною; захист чоловіків був необхідний, жінки його потребували; чоловіки ризикували життям, щоб жінки були в безпеці та соціум продовжував функціонувати, і продовжують це робити) та загальним пом'якшенням раніше фатального зовнішнього середовища. Так само я свідомий того, що описую ідеалістичний варіант сценаріїв, і ніхто не заперечуватиме, що приклади структурної, деструктивної поведінки чоловіків мали своє місце.

Тепер, з двадцятого століття, ми спостерігаємо соціальний зсув та деструктивні наслідки перебалансування сил. Описані вище джерела не про те, що потрібно до них повернутися, а про те, з чого все починалося. Далі розберемо, які події вплинули

на те, що соціальний баланс тріснув, і що робити наразі, бо поки що сучасне суспільство крок за кроком рухається до колапсу.

Тут хочеться додати пропозиції Белінди Браун щодо сучасного контексту взаємовідносин статей та як їх можна вирівняти за допомогою «...створення просторів, призначених лише для чоловіків, і роль старших чоловіків у визначенні та оцінюванні діяльності молодих... Однак найбільш важливою є роль годувальника, яка забезпечує позитивне вираження маскулінності, навчаючи чоловіків піклуватися про інших. Вона також забезпечує спосіб, у який чоловіки можуть опосередковано брати участь у виконанні репродуктивної ролі жінки» (Brown, 2016, с.55).

Белінда Браун зазначає про те, що ритуали переходу від хлопчика до чоловіка в первісних суспільствах часто символічно дублювали жіночий репродуктивний цикл, які підкріплюються аналогіями, проведеними з утробою матері, менструальною кров'ю та болем народження (Brown, 2016).

Такі ритуали існували задля від'єднання від фемінного не тому, що воно погане, брудне чи недостатнє, як зазначала певна академічна когорта, а тому що хлопчик занадто залежний від жінки, Матері, її природи. Важливо також те, що хлопець може стати батьком тільки після того, як стане чоловіком (що сучасний соціокультурний контекст ігнорує). Це часто не про вік, а саме про психосоціальний апарат, та ментальні уявлення, що вимагається для набуття статусу зрілого чоловіка.

Рівності — фізичної та репродуктивної — між статями бути не може через конкретні грубі факти, тільки — соціально-культурна справедливість. Рівні можливості, а не рівні характеристики. При рівних можливостях, відповідно, рівні умови, а не пом'якшені та жертівні для жінок та насичені звинуваченнями й обмеженнями для чоловіків.

1.5. Причини порушень у відносинах статей та дисбаланс сучасності

Першочергова роль чоловіка як годувальника, яка обговорювалася в попередньому розділі, переросла в змагання щодо набуття влади та впевненість у своїй беззаперечній важливості для існування суспільства. Ієрархізація соціальних інститутів ускладнювалася, кількість владних ролей збільшувалася, види влади та впливу розширювалися відповідно, — такі ролі надавали цілий спектр можливостей у суспільстві. Поступово виникало поле, яке вже могло не піклуватися про пряме виживання групи, а поглиблюватися в різноманітні аспекти зовнішньої системи, «патріархату». Змагатися, досягати, домінувати в цій системі, не переймаючись за зовнішні небезпеки.

Більш комфортні умови життя тільки сприяли цьому: коли індивід більше переймався не за великого звіра чи непогоду, які можуть загрожувати життю, а односельцю, який може вбити за прикрасу, чи спаленню на багатті інквізиції. На цьому етапі поступово зароджується соціальний енвайронменталізм, перекладення відповідальності за негаразди та деструктивні патерни людей на те, що створило суспільство, — релігію, порнографію, токсичну маскуліність. Однак я підтримую думку, що «гвалтівника створює не поганий соціальний вплив, а провал соціального виховання» (Paglia, 2017, с.36). Агресія — вроджений людський алгоритм, яке суспільство приборкує, проте сам механізм нікуди не зникає, і він властивий як чоловікам, так і жінкам.

Капіталізм, індустріалізація та загальний технологічний розвиток відіграли значущу роль у сучасному соціальному дисбалансі. Однак спершу слід згадати ширший доступ жінок до освіти перед двадцятим століттям. Це стало можливо саме з розвитком медицини та поступовим зменшенням гравітаційної сили репродуктивної частини жіночого життя. Хоча ми тут говоримо про жінок з того соціального прошарку, який мав більш сприятливі матеріальні можливості задля дослідження інших соціальних ролей.

Адже освіта жінок із робітничого класу (наприклад, у контексті Англії дев'ятнадцятого – початку двадцятого століття) часто ставилася під на другий план через необхідність віддавати перевагу домашнім обов'язкам та ранньому

працевлаштуванню. Жіноча зайнятість на фабриках і в домашньому господарстві значно затримувала здобуття освіти (Horn, 1988).

Створення ж масової освіти, яке надавало жінкам більше часу, вільного від догляду за дітьми, та дві світові війни, під час яких жінки вимушено (чи бажано) займали робочі місця чоловіків, створили платформу для визначення питання: «Чому чоловіки мають більше прав та влади?» Для формулювання дихотомії жіночого інтер'єру та чоловічого екстер'єру. Так звана структура гноблення жінок, патріархат, створила потрібні соціальні умови для руху суфражисток та першої хвилі фемінізму, яка була найбільш конструктивною та на часі зі всіх в рамках системних зсувів: «Жінки того покоління визнавали досягнення чоловіків минулого й просто хотіли показати, що жінки можуть досягати на такому ж рівні. Був опір усьому, що стримувало жінок, але не такому масовому цькуванню чоловіків чи глузливому приниженню, яке згодом стало вкоріненою рисою другої хвилі фемінізму, що триває й досі» (Paglia, 2017, с.170). Це упускається в критиці патріархальної системи минулих століть. Така структура існувала, бо вона була потрібною та виконувала конкретну функцію розподілу обов'язків. Фемінізм не зародився в Римській імперії чи вікторіанській Англії. Фемінізм зміцнів тільки у двадцятому столітті, і на це є конкретна причина: «З часів мисливців і збирачів існував раціональний розподіл праці, який мав своє коріння не в чоловічому прагненні підкорювати та ув'язнювати, а в прокреативному тягарі, який ліг на жінку від природи» (Paglia, 2017, с.180). До двадцятого століття жінки були більш залежні від чоловіків.

Також важливо зазначити, що фінансова складова крок за кроком витісняла первісне концептуальне наповнення ролі годувальника сім'ї: від збирання фруктів чи вполювання тварини до заробляння грошей. Прогодувати себе й сім'ю чоловіку з часом стало можна за допомогою абстрактного економічного ресурсу, а не добуття реального, фізичного. Так чи інакше «роль батька має бути соціально й культурно сконструйована як рівноцінна альтернатива материнській ролі» (Brown, 2016, с.40). Адже забезпечення, прогодування виходить за рамки успішного полювання чи

отримання зарплати. Це комплексна, архаїчна роль, яка відображає емоційний та психологічний зв'язок батька з дітьми, чоловіка з групою.

Інший етап — ефективні методи контрацепції, які знімають залежність жінок від своїх матерів та інших старших жінок. Делікатні внутрішні системи взаємозалежності розв'язуються та розчиняються. Погоджусь із твердженням, що «...в епоху жінки-кар'єристки відбулося пониження або знецінення ролі материнства» (Paglia, 2017, с.179). Цьому сприяв не тільки вихід жінки в економічне поле, а й всі вищезгадані аспекти. Також на цьому фоні ми маємо «child-free» рух, розквіт ЛГБТ спільноти та диспути щодо флюїдної ідентичності.

Потрібний за нових соціальних, економічних та технологічних умов перерозподіл прав, який відбувся за останні сто років, виливається в символічну й психосоціальну плутанину. Чоловіки опинилися між двох вогнів: підтримка гендерної рівності та критика за належність до статі. Жінка ж працює на два фронти: і активний економічний актор, і роль матері, якщо таку обирає. При зміні однієї ієрархії, обов'язково запанує інша, яка теж принесе свої розлади. Наша мета тут — тяжіти до тієї, яка створить й утримуватиме баланс найкраще.

1.6. Психоаналітичний підхід про формування ціннісного апарату та соціальної поведінки чоловіків

Свідомо почнемо з контроверсійних експериментів Еріксона (1964) про вежі та закриті простори, у яких проводилися спостереження щодо гендерних відмінностей у тому, як діти підходять в іграх до будування конструкцій. Основна ідея Еріксона стала широковідомою: дівчата воліють будувати та їх більше приваблюють закриті простори, тоді як хлопці — високі споруди, схожі на вежі. У силу тогочасних уявлень пояснення формувалися за фрейдистськими лінзами: у хлопців є страх кастрації, дівчата почувають свою неповноцінність через брак пеніса та інші когнітивно обмежені припущення.

Мейер (1991), незаангажована фрейдистським нарративом, підійшла критично до серії експериментів, вирішила переосмислити явище первинної жіночності, як і

загалом відчуття людиною чітких характеристик своєї статі як вроджених, та повторила експеримент. Про його ґрунтовну емпірику ми не можемо говорити, однак Мейер у процесі свого експерименту отримала *аналогічні* результати. Вартими уваги є те, що знахідки відображають той факт, що діти мають відчуття статі, яке асоціюється з конкретною конфігурацією кубиків. По-перше, закритий простір не лише міцно асоціювався у дітей з жіночністю, але й із задоволенням та привабливістю: «вони були розслаблені й щасливі — насправді захоплені — коли продовжували свої роздуми про закритий простір і його асоціації з жіночими речами» (Mayer, 1991, с.506).

У попередніх підрозділах ми обговорювали другорядну роль чоловіка в репродуктивному процесі, узгодженні жінки з природним колообігом, циклічністю та невідповідністю чоловіків, для чого була сформована культурна роль, роль годувальника: «...ляльку-хлопчика треба було запросити увійти в закритий простір, інакше він би не зміг увійти (дівчинці не треба чекати на запрошення)» (Mayer, 1991, с.508). Комплексні структури, які переплітаються, мають з'єднання та інтерсекційність викликали зацікавленість у дівчат: «...мені подобаються проміжні частини [вказує на бокові сторони] між отворами, щоб вона [лялька-дівчинка] могла дихати, і мені подобається, як вони з'єднали це [навколо бокових отворів], і мені подобається, як вони зробили це мостом» (Mayer, 1991, с.491).

Це архетипно, якщо звертатися до міфологічних міркувань та психоаналітичних ідей щодо колективного несвідомого, яке сформоване зі спільних людських переживань та сюжетних патернів. Одним з основоположних архетипів є Первісна Матір: «Все глибоке — безодня, долина, земля, а також море і морське дно, фонтани, озера й басейни, підземний світ, печера, дім і місто — все це є частиною цього архетипу. Все велике і всеосяжне, що утримує, оточує, огортає, укриває, зберігає та живить все мале, належить до первісної матриархальної реальності» (Neumann, 1954, с.14). Коли Фройд побачив, що все порожнисте є жіночим, він мав би рацію, якби сприйняв це як символ. Інтерпретуючи це як «жіночі геніталії» та тримаючи біологічну, генетичну позицію, він та його послідовники помилялися,

адже така інтерпретація — лиш незначна частина архетипу Первісної Матері, який може бути тоншим, складним психологічним поясненням різниці між чоловіком та жінкою чи якщо більш релевантно сформулювати: схожими уявленнями про різницю між чоловіком та жінкою, яка спостерігається кроскультурно.

Далі перейдемо до напрацювань Юнга про колективне несвідоме та архетипи. У першу чергу слід зазначити, що психоаналітик створив об'ємну піонерську працю з дослідження психічних ландшафтів, аналізуючи історичний контекст, уявлення минулих поколінь про зв'язку фізичного з (використовуючи сучасний термін) ментальним: через дослідження релігійних систем, алхімії, а найголовніше — міфології (Jung, 1968; Jung, 1982). Можна сказати Юнг займався археологією свідомості, проводив розкопки ландшафтно-психіки. Формування мови дозволило в рамках соціуму ділитися ідеями, фіксувати хаотично ментальне у фізичній, статичній формі: передавати знання, ділитися плітками, пояснювати зовнішнє середовище, яке видавалося містичним, всесильним та часто небезпечним. Одна з форм пояснення постала у вигляді міфів — історій, які надавали лінзи для розуміння природних чи соціокультурних явищ.

Ключовий функціональний момент був далі: коли людська інтерпретація зовнішнього, спроба пояснити, теорія на основі обмежених знань проростала в наступному поколінні як істина, як сприйняття, яким слід дивитися на світ та взаємовідносини. Ми здатні інтерпретувати зовнішню реальність, надавати їй значення, потім крізь покоління забувати про першооснову, та вірити в закріплені нами ж абстрактні конструкції. Ми живемо в переплетінні казок і міфів зараз, тільки більш синтетичних та стерильних. Так, наприклад, агрегація під назвою «компанія» — це спільна домовленість надання фізичності абстрактній ідеї. Компанія існує тільки на папері, співробітники не знають інших далі за свій відділ, однак відчуття приналежності до групи, до місця — присутня.

Припущення Юнга було в тому, що людська поведінка на індивідуальному та групових рівнях може успадковуватися від попередніх поколінь та їхніх систем переконань (Jung, 1969).

Чим більше часу проходить, тим щільніше стає нашарування образів, вірувань та патернів. З чого формулювався висновок: не знаєш історію — не знаєш себе. Думки, бажання та рішення, які ми приймаємо, за Юнгом, можуть бути під впливом колективного несвідомого, яке формувалося протягом століть.

Для пояснення окремих структур Юнг вводить поняття архетипів — збірок патернів у конкретні образи, які взаємодіють між собою, формуючи психічний ландшафт, існування та процес свідомості (Jung, 1969).

Ньюманн сформулював це як «мальовничі форми інстинктів, адже несвідоме відкривається свідомому розуму в образах, які, як у снах і фантазіях, ініціюють процес свідомої реакції та асиміляції» (Neumann, 1954, с.15). Одним з найважливіших надбань психоаналітичної школи є дослідження психіки аналогічно фізичному: існують структурні частини психіки, архетипні формації взаємодіють один з одним, подібно до фізіологічних процесів, і визначають розвиток, зрілішання, занепад особистості аналогічно до біологічних процесів у тілі.

Передостаннім теоретичним елементом наведемо працю Роберта Мура та Дугласа Гілетта, сформовану на працях Юнга, — «Король, Воїн, Маг, Коханець: Перевідкриття архетипів зрілої маскулітності» (1990), у якій автори сконструювали чотиристоронню систему розділення психоповедінкових форм чоловіків, що було фундаментальним внеском у розуміння чоловічої психології та поведінки.

За концепцією Мура-Гілетт існують чотири основні, первинні архетипи, які формують основу чоловічої психіки: Король, Воїн, Маг та Коханець. Кожен архетип втілює конкретний набір якостей, поведінкових патернів та імпульсів, які стимулюють до дій. Модель має бути збалансована, і зріла чоловіча особистість повинна інтегрувати аспекти всіх чотирьох архетипів. Дисбаланс же веде до деструктивних викидів: чи для себе, чи для себе та інших. Система була розділена на хлопчачу та чоловічу стадії, перехід від однієї до іншої потребував коректно вибудованої ініціації. Стадії включали чотири архетипи, кожен мав один позитивний полюс та два негативних: відповідно дванадцять архетипів — для

хлопчика, дванадцять архетипів — для чоловіка, сенси яких тісно взаємопов'язані та впливають один на одного.

Підхід Мура й Гіллетт передбачає, що ці архетипи не є статичними сутностями, а динамічними психічними впливами. Чоловіки можуть розвинути більш зріле та інтегроване почуття маскулінності, що веде до більш конструктивного сприйняття світу та взаємовідносин з собою та іншими. Для нас є цікавим те, що модель надає інструментарій для пояснення не тільки індивідуального психологічного розвитку, але й для соціокультурних конструктів маскулінності (Gillette & Moore, 1990).

Останньою ж наведемо 12-частинну архетипну концепцію Пірсон, яку ми будемо використовувати в інструменті цього дослідження. Архетипи — це «психологічні структури, відображені в символах, образах і темах, спільних для всіх культур і часів. Ви бачите їх у повторюваних образах у мистецтві, літературі, міфах і снах...» (Pearson & Marr, 2002, с.4). У первісних суспільствах та античності архетипи часто ототожнювалися з божествами, тоді як у двадцятому столітті психоаналітична школа почала досліджувати їхні психологічні прояви та потенціал у терапевтичній практиці. Усвідомлення власних архетипів, внутрішніх психічних агентів і структур, поглиблює саморозуміння, загальний добробут та динаміку взаємовідносин, виходячи за межі шаблонних патернів поведінки.

Поглянемо детальніше на характеристики дванадцяти архетипів за моделлю Пірсон:

1. Невинний. Втілює довіру, впевненість та оптимізм щодо майбутнього, необхідних для початку життєвого шляху. Він культивує віру в доброту і справедливість життя.
2. Сирота. Визнає суворі реалії життя, те, що погані речі можуть траплятися. Він розвиває стійкість і реалізм, вчить справлятися з розчаруваннями й знаходити силу в негараздах.
3. Воїн. Уособлює змагання, постановку цілей та самозахист. Ця психічна структура допомагає долати перешкоди завдяки дисципліні та наполегливості.

4. Опікун. Демонструє альтруїзм, емпатію, бажання допомагати й піклуватися про інших. Цей архетип часто ставить потреби інших вище за свої власні, пропонує підтримку та співчуття.

5. Шукач. Цінує індивідуальність та прагнення нових досвідів. Постійно шукає глибшого розуміння себе та зовнішнього світу, не боїться відхилитися від норми.

6. Коханець. Уособлює інтимність, глибокі зв'язки з іншими, цінує любов, пристрасть та відданість, плекає красу в житті та взаємовідносинах.

7. Руйнівник. Втілює необхідність завершення для нових починань. Цей архетип розуміє важливість відпускання, трансформації та сміливості ініціювати зміни для покращення життєвих обставин.

8. Творець. Виявляє творчість та самовираження через художню або винахідницьку діяльність.

9. Правитель. Перебирає на себе лідерство та пов'язану з ним відповідальність, живе відповідно до конкретного набору цінностей. Цей архетип прагне вибудувати порядок і процвітання у своїй сфері.

10. Маг. Уособлює силу трансформації через зміну сприйняття, думок чи поведінки.

11. Мудрець. Цінує знання й прагнення до істини, покладаючись на інтелект та аналіз для формування думок і прийняття рішень.

12. Блазень. Знаходить радість у теперішньому моменті, заохочує грайливість і безтурботність, нагадуючи не сприймати життя занадто серйозно і насолоджуватися процесами, а не токами призначення (Pearson & Marr, 2002).

Загалом кожен архетип відіграє важливу роль у психологічному розвитку індивідів та їхньої взаємодії із зовнішнім світом. Розуміння та інтеграція цих архетипів може призвести до більш заземленого, усвідомленого та збалансованого життя.

1.7. Зв'язок між рівнем вираження архетипів за моделлю Пірсон та психологічним добробутом індивідів

Наразі перейдемо до методологічного виміру та аналізу раніше проведених досліджень, які будуть релевантні для формування нашого інструменту.

Почнемо з деталізованої дисертації Ельс (2004) «Особистісні архетипи, аспекти особистості та психологічного добробуту особистості», яка використовувала крос-секційний дизайн опитування. Одні з завдань дослідження, які нас цікавлять, були:

1. Зрозуміти природу архетипів, рис особистості та психологічного добробуту.
2. Дослідити, чи існують значні відмінності у вираженості особистісних архетипів, особистісних рис та психологічного добробуту між двома культурними групами (білошкірі та чорношкірі).
3. Дослідити, чи існують помітні відмінності в цих аспектах між індивідами чоловічої та жіночої статі.
4. Оцінити ступінь і характер кореляцій між особистісними архетипами, особистісними рисами та психологічним добробутом (Els, 2004).

Перше завдання було виконане через ґрунтовний аналіз моделі життєвих стадій розвитку К. Пірсон, яка припускає, що кожна життєва стадія (дитинство, становлення, середній вік та зрілість) має два активізовані архетипи, які перебувають в опозиції та шукають вирішення через внутрішньо ментальні процеси та взаємодію з зовнішнім світом (життєві виклики та соціальні зв'язки). Дослідниця також припускала, що традиційні гендерні ролі, сформовані під час соціалізації, впливатимуть на психосоціальну динаміку особистісного розвитку.

Фокус на процесі індивідуації для нас є важливим, адже культурно-ціннісна ситуація в конкретному суспільстві впливає на перебіг соціалізації, коли в індивіда формується психічний апарат. Очікування та вимоги щодо маскулінності так само закладають свою частину відповідальності на зрілішання особи та подальшу динаміку її соціальних взаємовідносин.

Результати емпіричного дослідження Ельс варті уваги з декількох причин. По-перше, вони частково підтвердили гіпотезу про існування значущих відмінностей у прояві особистісних архетипів, особистісних рис та психологічного добробуту між респондентами двох груп. Білошкіра група продемонструвала більше турботи, емпатії, співчуття, тоді як чорношкіра група продемонструвала тенденцію бути більш вимогливими, дисциплінованими, напористими та конкурентоспроможними.

Нас тут цікавить те, що рівень вираження конкретних архетипів може дублювати соціокультурні умови, у яких індивід соціалізувався. Це може бути дієвим інструментом для виявлення деструктивних напрямлень та формуванням і перевіркою гіпотез, з чим вони пов'язані.

По-друге, гіпотеза щодо відмінностей у прояві особистісних архетипів між респондентами чоловічої та жіночої статі підтвердилася лише мінімально. Утім помірні відмінності спостерігалися в окремих культурно-гендерних групах. Білошкірі жінки продемонстрували вищий рівень активності, що свідчить про більшу енергійність та більш активний стиль життя порівняно з чорношкірими жінками, які віддають перевагу більш спокійному способу життя. Для нас це є корисним, адже це дослідження фокусується тільки на представниках чоловічої статі та внутрішньогрупових відмінностях. Припускається, що сприйняття маскулінності та вираженість тих чи інших колективних агрегованих репрезентацій впливатиме як на психосоціальний добробут, так і відчуття приналежності індивіда.

По-третє, більш помітні кореляції спостерігалися між архетипами та рисами особистості, ніж з психологічним добробутом. Значущі кореляції були виявлені між конкретними архетипами й такими аспектами особистості, як довіра, активність, теплота, напористість і альтруїзм, а також із загальною самоефективністю і позитивними емоціями. Ми це можемо розширити, бо, наприклад, активність, напористість та довіра є характеристиками, які впливають на рівень психологічного добробуту індивіда, адже є медіаторами між особистісними бажаннями та успішністю їх реалізації.

Загалом емпіричне дослідження Ельс виявило значущі кореляції між архетиповими сильними сторонами особистості, певними особистісними рисами та показниками психологічного добробуту, напрацювання звідки ми можемо використати для більш направленою формування власної моделі та припущень.

1.8. Зв'язок між рівнем вираження архетипів за моделлю Пірсон та кар'єрними напрямленнями індивідів

Продовжимо працюю Дю Туа та Коетці (2012) «Архетипні цінності науково-інженерних працівників у зв'язку з їхніми кар'єрними орієнтаціями», яке мало на меті дослідити зв'язок між архетипними цінностями людей (за допомогою РМАІ) та їхніми кар'єрними орієнтаціями (за допомогою СОІ) та як ці фактори варіюються залежно від раси, статі, сімейного стану, статусу зайнятості та вікових груп. У дослідженні використовувався кількісний збір даних з неймовірнісної вибірки з респондентів, які працюють у науково-технічному секторі.

Праця пов'язує дванадцять архетипів Пірсон з кар'єрними орієнтаціями Шайна, показуючи, як різні архетипні цінності корелюють з різними кар'єрними пріоритетами.

1. Так, наприклад, архетипи Невинного та Сироти пов'язані з прагненням до безпеки або стабільності в кар'єрі, що відображає потребу в безпеці та турботі.
2. Архетипи Творця та Мага — з підприємницькою творчістю, що характеризується прагненням до інновацій і перетворень.
3. Архетипи Воїна та Правителя відповідають загальній управлінській компетенції, підкреслюючи досягнення цілей, владу та лідерство (Du Toit & Coetzee, 2012).

Дослідження підкреслює, що в той час, як кар'єрні орієнтації, як правило, залишаються стабільними, архетипічні цінності можуть змінюватися з часом, коли люди стикаються з новими ситуаціями та розвиваються.

Результати вказують на значущі кореляції між різними архетипними цінностями та конкретним кар'єрним орієнтаціям. Так, наприклад:

1. Індивіди з вираженим архетипом Правителя схильні до кар'єрних орієнтацій, пов'язаних із загальною управлінською компетентністю та підприємницькою креативністю.
2. Аналогічно, індивіди з вираженим архетипом Шукача орієнтуються на підприємницьку креативність, загальну управлінську компетентність, автономію або незалежність.
3. Виражений архетип Мага спрямований на трансформації реальності інших, що часто можна побачити в професіях, які пов'язані з допомогою: медицина та соціальна робота.

Загалом дослідження підкреслює різні способи, якими вираженість певних архетипів, тобто конкретних цінностей та психологічних схильностей, може впливати на кар'єрний шлях та вибір професії. Для нас це демонструє релевантність використання архетипів для опису соціально психічного портрету та ціннісних орієнтацій молодих чоловіків.

1.9. Використання рівня вираження архетипів за моделлю Пірсон для опису культурних атрибутів та міжкультурних відмінностей

Спиратимемось на дослідження Хаутала та Рутамаа (2008) «Архетипи та типи», яке адаптувало інструмент (оригінальна англійська версія опитувальника, заснована на теорії Пірсон, включала дванадцять архетипів) для Фінляндії. Однак аналіз, проведений у Фінляндії, виявив шість релевантних факторів замість початкових дванадцяти. Ці фактори були конгруентними фінській культурі та демонстрували внутрішню узгодженість. Дослідження не підтвердило запропоновані Пірсоном архетипи, специфічні для життєвих етапів, але припустило, що шість виявлених архетипів можуть бути достатніми для Фінляндії.

Так, наприклад:

1. Фіни зазвичай демонструють поведінку, пов'язану з архетипом Піклувальника, наприклад, надання пріоритету потребам інших. Однак це, як правило, більше пов'язано з «хорошими звичками» або вивченою поведінкою, ніж зі справжнім альтруїзмом.

2. Поєднуючи в собі виміри Воїна і Правителя, цей архетип у Фінляндії характеризувався конкуренцією та контролем. Конкурентний аспект був більш вираженим, ніж хоробрість або напористість, що відповідає фінській культурній схильності не виділятися надмірно та схильність до контрольованої конкуренції, а не відкритої напористості чи демонстрації лідерства (Hautala & Routamaa, 2008).

Загалом взаємозв'язок між вираженістю архетипних спрямувань та типами особистості надав нові уявлення, вказуючи на необхідність подальших досліджень для вивчення структури архетипів, їхньої стабільності з плином часу й врахування культурних особливостей при застосуванні психологічних теорій та інструментів.

1.10. Зв'язок рівня вираження архетипів за моделлю Пірсон та кримінальними схильностями індивідів

Дослідження Анвар та ін. (2014) «Злочинне мислення: Роль особистісного зростання та злочинності» концентрувалося на зв'язку між рівнем особистісного зростання та злочинністю серед дорослих правопорушників.

Основним направленням гіпотез цієї праці було те, що злочинці можуть чинити опір самоусвідомленню, і це потенційно призводить до вищих показників депресії. Злочинні уявлення пов'язані з інтуїтивною природою архетипів Шукач-Творець та почуттями, пов'язаними з архетипами Коханець-Руйнівник.

Результатами був встановлений зв'язок між злочинною поведінкою та суб'єктивним психологічним добробутом. Описові статистичні дані свідчать, що злочинність є значущим предиктором психологічного добробуту, а життя у в'язниці є корисним для деяких респондентів. Також було виявлено, що злочинці переважно ідентифікують себе з архетипами Коханця, Шукача та Творця, утім ці архетипи не

були інкорпоровані конструктивним шляхом протягом зрілішання через обмежену функціональність Его, що призвело до дисоціації індивідів з цими архетипами. Низька вираженість цих архетипів свідчить про нижчий рівень надії, оптимізму та уяви (Anwar et. al., 2014).

Загалом отримані результати свідчать про те, що злочинцям бракує оптимальної психологічної зрілості. Крізь призму цієї праці ми маємо комплексний погляд на злочинну поведінку, пов'язуючи її з архетипним розвитком, психологічними факторами та суспільними нормами, що підкреслює необхідність розуміння психологічних процесів задля вирівнення зародків девіантних патернів поведінки.

1.11. Зв'язок між психологічною зрілістю та щастям і психологічним добробутом

У цьому підрозділі звернемося до дослідження Фоссаса (2019) «Психологічна зрілість передбачає відмінні форми щастя», яке використовувало змішані методи. Рівень психологічної зрілості індивідів оцінювався за допомогою суб'єкт-об'єктного інтерв'ю (SOI), а наприкінці вербально проводилася кількісна оцінка рівня добробуту, який ділився на гедоністичний (оцінювався за допомогою двох інструментів: шкали задоволеності життям (SWLS) і шкали позитивного впливу негативного впливу (PANAS) та евдемонічний (визначалося як психологічний добробут (PWB) і оцінювалося за допомогою шкали психологічного добробуту Райффа)).

Вартою уваги є концепція психологічного розвитку, до якої звернувся Фоссас — суб'єкт-об'єктна теорія Кегана. Вона описує психологічний розвиток як зростання психічної комплексності під впливом життєвого досвіду, виховання та середовища. Теорія визначає п'ять основних стадій психологічної зрілості впродовж життя індивіда: імпульсивний, владний, соціалізований, самодостатній та самотрансформаційний розуми. Кожна стадія є балансом між елементами, які несвідомо засвоюються (суб'єкт), та тими, якими можна свідомо керувати (об'єкт).

Зрілішання передбачає перехід елементів від суб'єкта до об'єкта, що дозволяє ширше оцінювати свій досвід (Fossas, 2019).

Для нас провести паралель з дослідженням Фоссаса є корисним у контексті того, що архетипний підхід, який ми використовуємо, передбачає вираженість конкретного полюса (деструктивного чи конструктивного) колективних агрегованих репрезентацій на окремих стадіях розвитку особистості. І також одна з гіпотез цієї роботи — певний набір репрезентацій матиме зв'язок з рівнем психологічного добробуту чоловіків-студентів.

Результати праці свідчать про те, що рівень щастя може досягати піку на четвертій стадії зрілості — самодостатнього розуму — і варіюватися за вираженістю на різних стадіях зрілості. Самодостатній розум передбачає незалежність, самостійне прийняття рішень, навіть якщо вони розходяться з очікуваннями близьких людей. Цей зсув відбувається в процесі того, як міжособистісні взаємодії перетворюються з центрального аспекту ідентичності (суб'єкт) на компоненти життєвого досвіду (об'єкт). Тобто тоді стосунки більше не є основою існування, а скоріше частиною ширшого особистісного світу. Існування людини тепер визначається її власним внутрішнім авторитетом, переконаннями, ідентичністю та самовизначенням.

Результати дослідження Фоссаса припускає, що щастя сприймається по-різному на різних стадіях психологічної зрілості: на третій стадії основна увага приділяється зовнішньому підтвердженню, а на четвертій — внутрішнім відчуттям, таким як автономія та самореалізація.

Також цікаво, що згідно зі статтею рівень щастя знижується від четвертої до п'ятої стадії зрілості: можливо, тому що на самотрансформаційній стадії відбувається вихід за межі дихотомії задоволення-незадоволення. Учасники цієї стадії розглядають щастя не як мету, а як побічний продукт прийняття життєвих обставин. Цей зсув свідчить про перехід до мислення, заснованого на самотрансформації, де особиста активність та психологічна автономія стають менш важливими для досягнення добробуту.

1.12. Операціоналізація основних концептів

Інструмент дослідження базуватиметься на трьох основних концептах: маскулінності, колективних агрегованих репрезентаціях та психосоціальних детермінантах. Нам важливо зафіксувати їхнє тлумачення для подальшого аналізу результатів дослідження.

Операціоналізація маскулінності базуватиметься на лінзах соціального конструктивізму, адже маскулінність є набором характеристик, з яким індивіди ідентифікують себе на основі суспільних визначень того, що означає бути чоловіком, включаючи такі атрибути, як домінування, конкурентоспроможність та автономія, які є соціально зумовленими (Stets & Burke, 2000). Отже, маскулінність — це набір дій, норм поведінки, цінностей та практик, які приписуються чоловікам у конкретному соціально-організаційному середовищі; відтворення котрого очікується та протиставляється фемінності.

Тлумачення колективних агрегованих репрезентацій бере за основу концепт архетипу, взятого з психоаналітичного доробку. Архетипи розуміють як успадковані елементи психіки, які проявляються як вроджені способи психологічного функціонування, тобто вони, по суті, є проєкціями емоційних якостей та інстинктивної поведінки, характерних для індивідів, включаючи типові установки, способи дій, процеси мислення та реакції на подразники (Jung, 1969). Архетипи грають одну з основних ролей в індивідуалізації, процесі дослідження власного внутрішнього психологічного світу: воно включає прояснення своїх прагнень, інтеграцію тіньових елементів психіки, збалансування маскулінних і фемінних аспектів та зрештою повне усвідомлення самоідентичності (Pearson, 1991). Утім ми сформуємо додатковий сенсовий вимір для поняття архетипу, який відображатиме колективне відтворення поведінки, успадковане через соціокультурні норми конкретного суспільства. Отож, колективні агреговані репрезентації — це колективно успадковані психічні моделі, що представляють фіксовану індивідуальну поведінку та емоційні якості, які слугують

інстинктивними способами психологічного функціонування та керують діями, думками та реакціями впродовж усього життя індивіда.

Психосоціальні детермінанти складаються з психологічного добробуту та соціальної приналежності. Якщо суб'єктивний добробут розуміється як виключно особиста оцінка індивідами власного життя, що охоплює їхні емоційні реакції та когнітивні судження про задоволеність життям, то психологічний добробут виходить за рамки самооцінки та втілює концепцію оптимального функціонування людини, охоплюючи ширший спектр людських переживань і вимірів, таких як особистісне зростання, мета в житті, автономія та реалізація власного потенціалу, відображаючи більш цілісне розуміння концепту (E. Diener et al., 2009). Тому визначатимемо психологічний добробут індивіда як поєднання відчуття власної самореалізації, наявності конструктивних соціальних зв'язків, активної включеності у свою повсякденну діяльність, альтруїзм, оптимізм, здатність сприймати й цінувати позитивні аспекти в собі, інших та навколишньому середовищі попри виклики. Соціальна приналежність — це базова потреба індивіда для формування та підтримки позитивних, довготривалих стосунків; що з еволюційної перспективи є вирішальним фактором виживання, збалансованого психічного здоров'я та загального добробуту. (Malone et al., 2011)

Висновки першого розділу

У цьому розділі ми дослідили комплексність динаміки взаємовідносин статей та зокрема маскулінності як набору особистісних рис та поведінкових патернів, які згодом відтворюються через соціальні очікування. Аналіз теоретичного доробку також охопив передіндустріальні суспільства, де були окреслені потенційні джерела сучасних диспропорцій щодо інтеракцій та соціального апарату в статей.

Далі психоаналітичний підхід надав розуміння, як формування ціннісного апарату та соціальних патернів поведінки чоловіків може пов'язуватися з психологічними портретами архетипної системи Пірсон. Цей зв'язок був розглянутий з погляду психосоціального добробуту, кар'єрних прагнень та

кримінальних нахилів. Цей етап продемонстрував, як глибоко вкорінені психологічні патерни можуть направляти поведінку й впливати на функціонування в соціумі. Так було створене підґрунтя для операціоналізації основних концепцій цього дослідження: маскулінності, колективних агрегованих репрезентацій та психосоціальних детермінант.

Відповідно такий теоретичний фундамент контекстуально дозволяє перейти до наступного етапу — розробки дослідницького інструментарію для каналізованого вимірювання тиску прескриптивних соціонормативних уявлень через агреговані репрезентації на рівень психосоціального добробуту та соціальної приналежності молодих чоловіків на прикладі студентів-чоловіків НаУКМА.

РОЗДІЛ 2

РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЗВ'ЯЗКУ ПРЕСКРИПТИВНИХ СОЦІОНОРМАТИВНИХ УЯВЛЕНЬ З РІВНЕМ ПСИХОСОЦІАЛЬНОГО ДОБРОБУТУ МОЛОДИХ ЧОЛОВІКІВ

У другому розділі в першу чергу будуть розібрані методологія та дизайн дослідження, зокрема формування вибірки, формат опитування та деталізована структура онлайн-анкети з описом використаних шкал. Далі розкриті кроки індексації та направленості обмежень проведеного дослідження. Насамкінець ґрунтовний опис аналізу зібраних даних, знахідок кореляцій та регресій, і їхня докладна поетапна інтерпретація.

2.1. Опис вибірки

Генеральна сукупність складається зі студентів-чоловіків 1-4 років навчання бакалаврату та 1-2 років навчання магістратури всіх спеціальностей НаУКМА. У рекрутингу респондентів була залучена система гейткіперів (Feldman et al., 2003), а саме старост кожного курсу окремої спеціальності. Кількість реальних респондентів на момент закриття опитування становило 215 осіб. Основним критерієм відбору була чоловіча стать з огляду на сенсову направленість дослідження. Опитування проводилося в рамках саме НаУКМА через доступність до локальних соціальних мереж та більш вірогідного дієвого поширення онлайн-анкет.

Важливо наголосити, що ключовою метою не було вивчення специфічних характеристик конкретної вибірки, яка представляє генеральну сукупність, а дослідження ширших тенденцій, які стосуються нашого концептуального трикутника: вираженості маскулінності, колективних агрегованих репрезентацій та психосоціальних детермінантів. Відповідно дослідження не претендує на статистичну екстраполяцію висновків на всіх студентів-чоловіків НаУКМА, тільки

на більш комплексне розуміння зв'язку прескриптивних соціонормативних уявлень з рівнем психосоціального добробуту в молодих чоловіків.

Таблиця 2.1. Композиція вибірки дослідження

	Значення	Частота	Відсоток
Вік	17-18 років	55	25,6
	19-20 років	117	54,4
	21-22 років	26	12,1
	23-28 років	17	7,9
Курс	БП-1	37	17,2
	БП-2	71	33
	БП-3	65	30,2
	БП-4	18	8,4
	МП-1	7	3,3
	МП-2	17	7,9
Місце народження	Село	11	5,1
	СМТ	9	4,2
	Інше місто	78	36,3
	Місто-мільйонник	117	54,4
Усього	215		

2.2. Методологія та дизайн дослідження

Інструмент дослідження був створений у форматі анкети «Google Forms», призначений для збору даних онлайн. Інструмент мав сім основних блоків, а складався сумарно зі 202 запитань (див. Додаток А).

Шість блоків, крім соціально-демографічного, сформовані із запитань множинного вибору, де використовувалася виключно чотирибальна шкала, яка

різниця тільки контекстними ступенями: «абсолютно не згоден» та «повністю згоден» в першому й четвертому-шостому блоках, «дуже рідко або ніколи» і «дуже часто або завжди» — у третьому, «абсолютно не відповідає моїй особистості» і «повністю відповідає моїй особистості» — у другому.

Дані зібрано, а згодом проаналізовано програмним забезпеченням IBM SPSS Statistics (версія 26) так, щоб забезпечити конфіденційність респондентів. Персональна інформація у вигляді іменної ідентифікації, будь-яких контактів, автоматичного збору електронних пошт тощо — не акумулювалися.

Далі наведений лаконічний опис шкал, які формували відповідні блоки онлайн-анкети.

1. Вираженість колективних агрегованих репрезентацій базувалася на вимірі вираженості архетипів за шкалою The Pearson-Marr Archetype Indicator чи PMAI (Pearson & Marr, 2002), яка ділилася на чотири частини по вісімнадцять запитань, розділяючи архетипи на чотири категорії. Відповідно насиченість психологічних характеристик окремого архетипу мали змогу вимірювати шість тематичних запитань.
2. Оцінка вираженості маскулінних рис респондентів відбувалася за допомогою шкали The Bem Sex-Inventory Index чи BSRI (Bem, 1974), яка на ділі складалася з трьох наборів особистісних рис, котрі ярликувалися як маскулінні (наприклад, агресивний, амбіційний, аналітичний), фемінні (емпатійний, ніжний, поступливий) та нейтральні (совісний, дружній, тактовний), по двадцять рис кожна відповідно.
3. Наступні три шкали, які відповідальні за зріз психологічного добробуту, взяті з праці «New Measures of Well-Being» (Diener et al. 2009), котра зокрема об'єднувала попередні напрацювання дослідників.
 - 3.1. Першою є The Scale of Positive and Negative Experience (SPANE). Респондентам пропонувалося оцінити свій емоційний фон протягом останніх чотирьох тижнів за позитивними й негативними модусами, які склалися загально з дванадцяти почуттів.

- 3.2. Psychological Well-Being Scale (PWB), яка будувалася на вимірі суб'єктивного відчуття наповненості респондентів від повсякденних процесів та стійкої соціальної мережі через вісім запитань.
- 3.3. Positive Thinking Scale (PTS), яка мала на меті зафіксувати через 22 змінних виявити, чи респонденти більш схильні до конструктивних лінз сприйняття чи все ж таки деструктивних.
4. Окремо вимірювалася соціальна приналежність за допомогою шкали The General Belongingness Scale чи GBS (Malone et al., 2012) через сканування, чи є респондент частиною спільноти, чи має міцні зв'язки з близькими та чи відчуває, що інші його приймають.
5. Соціально-демографічний блок об'єднував запитання про вік, рік навчання, фінансове становище, місце проживання, перебування в романтичних стосунках, освіту батьків, кількість близьких взаємовідносин, здоровий спосіб життя тощо.

У перших чотирьох блоках була використана 4-вимірна шкала Лайкерта, де віяла відповідей базувалися на вимірнюванні насиченості (не)погодження чи (не)релевантності твердження для респондента. Відповідно два негативних та два позитивних модуси. Однак при цьому текстово маркувалися тільки межові варіанти, наприклад: «1 — абсолютно не згоден, а 4 — повністю згоден» Середина нейтральна градація була свідомо прибрана задля уникнення потенційного рішення респондентів, замість саморефлексії, обрати легкий, швидкий варіант «ніяк не ставлюсь», «не знаю, що думаю». Запитання соціально-демографічного блоку мали інші віяла відповідей залежно від контексту. Так, наприклад, запитання про освіту батьків мали сім градацій від «відсутня» до «науковий ступінь», а кількість близьких стосунків — п'ять вимірів від 0 до 9+.

2.3. Індексація та обмеження дослідження

Усього було створено 21 індекс. Перші дванадцять з РМАІ за кожною колективною агрегованою репрезентацією: оптиміст, реаліст, досягач, опікун,

дослідник, ентузіаст, реформатор, новатор, лідер, трансформатор, експерт та розважальник. Кожен, за інструкціями інструменту, по 6 доданих між собою змінних відповідно. Деякі з індексів на основі РМАІ, зокрема дослідник, реформатор, новатор показали середні показники за коефіцієнтом альфа Кронбаха, що важливо зазначити та навести можливі причини таких показників. По-перше, шкали перекладалися з англійської на українську не завжди дослівно та буквально, адже мови мають різні лінгвістичні лінзи сприйняття, відповідно формулювання підлаштовувалися. По-друге, була змінена розмірність кожної з дванадцяти підшкал з п'ятивимірної до чотиривимірної, тобто був прибраний середній вимір, який позначав нейтральну позицію. Це так само могло вплинути на показники надійності. Загалом важливо враховувати, що нижча надійність деяких індексів на основі РМАІ може видозмінити зв'язки з іншими змінними, потенційно недооцінюючи справжню динаміку. Нижче наведена таблиця з коефіцієнтами альфа Кронбаха для створених індексів.

Таблиця 2.2. Загальний профіль коефіцієнтів альфа Кронбаха для створених індексів

Індекси	α	Індекси (продовження)	α
РМАІ. Оптиміст	0,647	РМАІ. Розважальник	0,692
РМАІ. Реаліст	0,626	BSRI. Маскулінні риси	0,893
РМАІ. Досягач	0,711	BSRI. Фемінні риси	0,837
РМАІ. Опікун	0,708	SPANE. Позитивний модус	0,826
РМАІ. Дослідник	0,502	SPANE. Негативний модус	0,795
РМАІ. Ентузіаст	0,676	PWB	0,830
РМАІ. Реформатор	0,552	PTS. Позитивний модус	0,696
РМАІ. Новатор	0,496	PTS. Негативний модус	0,649
РМАІ. Лідер	0,737	GBS. Прийняття	0,836

РМАІ. Трансформатор	0,667	GBS. Відторгнення	0,843
РМАІ. Експерт	0,522		

Далі 60 змінних BSRI розділені на два індекси: фемінні та маскулінні, по 20 відповідно. Додаткові 20 рис, які маркувалися як «нейтральні» були за рекомендаціями інструменту опущені, оскільки слугували «заповнювачами» (Vem, 1974).

Шкали SPANE, PTS та GBS розкладалася на два індекси кожна: позитивний та негативний модули в перших двох та відчуття приналежності й відторгнення в третій відповідно. Вісім змінних шкали суб'єктивного добробуту були зібрані в один індекс. У цих шкал була так само змінена розмірність: у SPANE з п'ятивимірної до чотиривимірної, у PWB з семивимірної до чотиривимірної, а в PTS з дуальних відповідей теж до чотиривимірної протяжності. Це рішення, як і з РМАІ, було прийняте з двох причин. Перша й основна — підвести респондента до чітких відповідей без можливості обрати нейтральну позицію, що часто може відбуватися. Друга — зведеність відповідей до одного виміру задля спрощення процедури аналізу на наступних етапах.

Протягом аналізу було вирішено сфокусуватися на сенсовій наповненості рис, представлених у шкалі BSRI, а не їх гендеруванню. Адже воно є доволі умовним й залежним від культурного контексту. Так, наприклад, «маскулінними» маркуються амбіційний, вольовий, готовий відстоювати свою позицію, а «фемінними» — довірливий, емпатичний, відданий, що в сучасному контексті нескладно занести в сексистський вимір. Надалі в описі результатів аналізу риси продовжуватимуться зазначатися маскулінними та фемінними задля спрощення викладу, утім ми їх розглядатимемо виключно як тематичний кластер А та Б.

Окремі запитання соціально-демографічного блоку не показали нових зв'язків, крім очікуваних, як наприклад: чим більший вияв схильності до здорового способу життя, тим більший суб'єктивний добробут. Змінні з кількістю братів чи сестер, звідки респонденти родом та фінансове становище не продемонстрували значущих

зв'язків чи зв'язків, які були б релевантними для нашого дослідження, так само як змінні про особливості співжиття та працевлаштування.

Також важливо зазначити потенційний елемент схвалюваних відповідей. Респонденти могли надавати більш соціально схвалювані відповіді чи обирати ті, яким би респондентам хотілося б справджувати. Зокрема в блоці, який вимірював вияв колективних агрегованих репрезентацій: у ньому були присутні запитання на кшталт «я відчуваю любов до людей в цілому» та «інші звертаються до мене за порадою»; чи викривленими могли бути відповіді на такі сенситивні запитання як фінансове становище, кількість близьких взаємовідносин та перебування в стосунках.

2.4. Взаємозв'язок маскулінних та фемінних рис з колективними агрегованими репрезентаціями

Почнемо опис результатів зв'язку вираженості маскулінних та фемінних рис з окремими колективними агрегованими репрезентаціями (див. *Таблицю 2.3*). Отже, чим вища вираженість маскулінних рис, тим більша вираженість наступних психологічних характеристик:

- Агрегований досягач. Дисциплінованість, сміливість і рішучість у ствердному вияві та агресивність, страх перед безсиллям і пихатість — у тіньовому. Кореляція продемонструвала сильний зв'язок (таблиця з відповідними розрахунками наведена нижче).
- Лідер. Відповідальність за себе, свою діяльність та інших, а також зрілість у ствердному вияві та жорстокість, перевірка поведінка, елітарність — у тіньовому. Зв'язок є найсильнішим з-поміж наведених.
- Дослідник. Автономія, амбіційність і прагнення досліджувати нове (+) та нездатність брати на себе зобов'язання, розчарування та відчуженість (-). Зв'язок помірний.
- Новатор. Креативність і розвинена уява (+) та потурання собі, практичний безлад і гонористість (-). Зв'язок теж є помірним.

- Трансформатор. Гнучке сприйняття й адаптивна поведінка (+) та маніпулювання іншими й відірваність від реальності (-).
- Експерт. Тяга до знань (+) та критичність і скептицизм (-).
- Зв'язок двох наступних репрезентацій має слабку вираженість. Оптиміст: оптимізм і довіра (+) та наївність, залежність, заперечення реальності (-).
- Ентузіаст. Пристрасність, відданість й емоційна близькість (+) та об'єктивація інших або залежність від взаємовідносин (-).

Таблиця 2.3. Профіль просортованих кореляцій (коефіцієнт Пірсона) серед маскулінних та фемінних рис з колективними агрегованими репрезентаціями

	Маскулінні риси ($\alpha = 0,893$)		Фемінні риси ($\alpha = 0,837$)
РМАІ. Лідер ($\alpha = 0,737$)	0,717 (p-value = 0)	РМАІ. Ентузіаст ($\alpha = 0,676$)	0,542 (p-value = 0)
РМАІ. Досягач ($\alpha = 0,711$)	0,672 (p-value = 0)	РМАІ. Опікун ($\alpha = 0,708$)	0,531 (p-value = 0)
РМАІ. Дослідник ($\alpha = 0,502$)	0,591 (p-value = 0,)	РМАІ. Оптиміст ($\alpha = 0,647$)	0,301 (p-value = 0)
РМАІ. Трансформатор ($\alpha = 0,667$)	0,489 (p-value = 0)	РМАІ. Розважальник ($\alpha = 0,692$)	0,3 (p-value = 0)
РМАІ. Експерт ($\alpha = 0,522$)	0,424 (p-value = 0)	РМАІ. Трансформатор ($\alpha = 0,667$)	0,247 (p-value = 0)
РМАІ. Новатор ($\alpha = 0,496$)	0,396 (p-value = 0)	РМАІ. Експерт ($\alpha = 0,522$)	0,165 (p-value = 0,015)
РМАІ. Оптиміст ($\alpha = 0,647$)	0,174 (p-value = 0,011)	РМАІ. Новатор ($\alpha = 0,496$)	0,135 (p-value = 0,048)
РМАІ. Ентузіаст ($\alpha = 0,676$)	0,148 (p-value = 0,03)	РМАІ. Реформатор ($\alpha = 0,552$)	0,055 (p-value = 0,423)
РМАІ. Розважальник ($\alpha = 0,692$)	0,127 (p-value = 0,063)	РМАІ. Дослідник ($\alpha = 0,502$)	0,019 (p-value = 0,776)

РМАІ. Реаліст ($\alpha = 0,626$)	-0,325 (p-value = 0)	РМАІ. Реаліст ($\alpha = 0,626$)	0,005 (p-value = 0,943)
РМАІ. Опікун ($\alpha = 0,708$)	-0,275 (p-value = 0)	РМАІ. Досягач ($\alpha = 0,711$)	-0,113 (p-value = 0,097)
РМАІ. Реформатор ($\alpha = 0,552$)	-0,049 (p-value = 0,476)	РМАІ. Лідер ($\alpha = 0,737$)	-0,06 (p-value = 0,381)

Це, в першу чергу, може бути обумовлено тим, що BSRI концептуалізує маскуліні риси за декількома кластерами: лідерство (амбіційність, самодостатність, конкурентоспроможність), наполегливість (домінантність, відстоювання власних переконань, готовність йти на ризик) тощо (Вет, 1974). Утім комплексне пояснення агрегованих репрезентацій Пірсона нам відкриває ширший погляд на функціональність цих ментальних апаратів. Про що йтиметься далі. Перед тим зазначимо також два напрямлення знахідок. Перша полягає в тому, що чим вища вираженість маскуліні рис, тим менша вираженість наступних психологічних характеристик:

- Агрегований реаліст. Реалізм, міцні соціальні зв'язки й взаємозалежність (+) та цинізм, недовіра, «позиція жертви». Кореляція продемонструвала слабкий зв'язок.
- Опікун. Турботливість, співчуття, тяга до спільноти (+) та потурання, співзалежність, відчуття провини (-).

А друга в тому, що чим вища вираженість фемінних рис, тим більша вираженість наступних психологічних характеристик: вищеописані ентузіаст, опікун, оптиміст, трансформатор, новатор, експерт та агрегований розважальник, який відповідає за спонтанність і легкість (+) та лінь і безвідповідальність (-).

Відповідно тут ми починаємо прослідковувати три основні й одну ключову відмінності:

- Такі риси як оптимізм, довіра, пристрасність, відданість та емоційна близькість мають сильніший зв'язок з виявом фемінних рис, одночасно з певною наївністю та проявами взаємозалежності; також схильність до

спонтанності та ситуативної безвідповідальності не притаманна вираженості маскулінних рис на відміну від фемінних. Це загалом відповідає традиційним гендерно-рольовим очікуванням, за якими чоловіки соціалізуються як «міцні» та надійні, а жінки як адаптивні та експресивні.

- Турботливість, співчуття, тяга до спільноти мають прямий помірний зв'язок з вираженістю фемінних рис, тоді як *обернений* з маскулінними: потурання та співзалежність можуть вирівнюватися більш насиченою маскулінністю. Перші три особистісні характеристики відповідають ролям, які зазвичай приписують жінкам, а обернений зв'язок з маскулінними рисами можна пояснити через соціонормативний акцент на індивідуалізмі й самодостатності протягом їхньої соціалізації та зворотний вплив — під час відтворення цих норм.

- Формування міцних соціальних зв'язків, цинізм та «позиція жертви» мають обернений зв'язок з маскулінними рисами, тоді як будь-який зв'язок з фемінними — відсутній. Ця динаміка демонструє виклики, з якими стикається традиційна маскулінність у вихованні емпатійності, вразливості та емоційної відкритості. Фокус маскулінних рис на самодостатності може гальмувати розвиток міцних соціальних зв'язків, що призводить до посилення ізоляції та цинізму. Утім це не є однозначно дисфункціональним явищем за умови конструктивного гендерного розподілу прав та обов'язків, про які ми артикулювали в теоретичному розділі.

Утім ключовим мотивом є те, що агреговані новатор, експерт та трансформатор, які, як ми побачимо далі, мають сильний зв'язок з психосоціальним добробутом, формують зв'язок як з фемінними, так і маскулінними рисами, утім з останніми він міцніший. Це невелике спостереження надає простір для інтерпретацій того, яка форма соціальних взаємодій, ціннісного апарату та самосприйняття може більш конструктивно впливати на суб'єктивний добробут молодих чоловіків.

Додатково для прогнозування вираженості маскулінних рис були відібрані колективні агреговані репрезентації реаліст, оптиміст, досягач, опікун та ентузіаст.

Індекси спрогнозували рівень вираженості маскулінних рис на статистично значущому рівні, $F(5, 209) = 46,888$, $p < .0001$, де $R^2 = 0,517$. Модель пояснює 51,7% дисперсії рівня вираженості маскулінних рис та має відповідні коефіцієнти. Реаліст (-0,191), утім він не є статистично значущим через р-значення 0,275. Оптиміст (0,122), однак він так само не є статистично значущим через р-значення 0,493. А от досягач (1,750), опікун (-0,788), ентузіаст (0,534), котрі всі (крім ентузіаста з 0,001) тримають р-значення 0 ($< 0,05$).

2.5. Взаємозв'язок психосоціальних детермінант добробуту між собою та з колективними агрегованими репрезентаціями

Чим вища вираженість суб'єктивного добробуту, тим більша вираженість позитивних модусів PTS та SPANE, та менша негативного модусу SPANE. Обидва модуси PTS демонструють спільну направленість зв'язків, що може вказувати на слабку надійність шкали та індексів як таких (див. *Таблицю 2.4*).

Чим вища вираженість суб'єктивного добробуту та позитивного модусу SPANE та PTS, тобто позитивного світо- та самосприйняття, тим більша вираженість наступних психологічних характеристик: тяга до дослідження та комфортні відчуття на самоті, адаптивний когнітивний апарат, відповідальність за свої вчинки й інших, дисципліна й натиск, а також оптимістичний погляд на майбутнє (див. *Таблицю 2.5* та *Таблицю 2.6*). Що вказує на те, що ментальна гнучкість та характеристики внутрішнього локусу контролю можуть модулювати позитивний, створювальний погляд на своє повсякдення.

Таблиця 2.4. Профіль кореляцій (коефіцієнт Пірсона) серед психосоціальних детермінант добробуту

	PWB ($\alpha = 0,830$)	PTS+ ($\alpha = 0,696$)	PTS- ($\alpha = 0,649$)	SPANE+ ($\alpha = 0,826$)	SPANE- ($\alpha = 0,795$)
PWB ($\alpha = 0,830$)	1	0,594 (p-value = 0)	- 0,449 (p-value = 0)	0,539 (p-value = 0)	- 0,451 (p-value = 0)

PTS+ ($\alpha = 0,696$)	0, 594 (p-value = 0)	1	0, 305 (p-value = 0)	0, 449 (p-value = 0)	- 0, 289 (p-value = 0)
PTS- ($\alpha = 0,649$)	- 0, 449 (p-value = 0)	0, 305 (p-value = 0)	1	0, 328 (p-value = 0)	- 0, 444 (p-value = 0)
SPANE+ ($\alpha = 0,826$)	0, 539 (p-value = 0)	0, 449 (p-value = 0)	0, 328 (p-value = 0)	1	- 0, 451 (p-value = 0)
SPANE- ($\alpha = 0,795$)	- 0, 451 (p-value = 0)	- 0, 289 (p- value = 0)	- 0, 444 (p-value = 0)	- 0, 451 (p-value = 0)	1

Також чим вища вираженість суб'єктивного добробуту та позитивного модусу SPANE та PTS, тим менша вираженість наступних психологічних характеристик: цинізму щодо життєвих подій та інших людей, культивування недовіри та неконтрольований гнів і безвідповідальність разом з потягом до кардинального реформаторства вже налагоджених процесів та дещо нереалістичного сприйняття подій.

Таблиця 2.5. Профіль просортованих кореляцій (коефіцієнт Пірсона) серед психосоціальних детермінант добробуту з колективними агрегованими репрезентаціями (частина перша)

	SPANE+ ($\alpha = 0,826$)		SPANE- ($\alpha = 0,795$)		PWB ($\alpha = 0,830$)
РМАІ. Оптиміст ($\alpha = 0,647$)	0,372 (p-value = 0)	РМАІ. Реформатор ($\alpha = 0,552$)	0,519 (p-value = 0)	РМАІ. Експерт ($\alpha = 0,522$)	0,511 (p-value = 0)
РМАІ. Досягач ($\alpha = 0,711$)	0,287 (p-value = 0)	РМАІ. Реаліст ($\alpha = 0,626$)	0,458 (p-value = 0)	РМАІ. Досягач ($\alpha = 0,711$)	0,446 (p-value = 0)
РМАІ. Ентузіаст ($\alpha = 0,676$)	0,261 (p-value = 0)	РМАІ. Опікун ($\alpha = 0,708$)	0,175 (p-value = 0,010)	РМАІ. Лідер ($\alpha = 0,737$)	0,442 (p-value = 0)
РМАІ. Трансформатор ($\alpha = 0,667$)	0,249 (p-value = 0)	РМАІ. Дослідник ($\alpha = 0,502$)	0,084 (p-value = 0,220)	РМАІ. Трансформатор ($\alpha = 0,667$)	0,439 (p-value = 0)

РМАІ. Експерт ($\alpha = 0,522$)	0,230 (p-value = 0,001)	РМАІ. Розважальник ($\alpha = 0,692$)	0,015 (p-value = 0,831)	РМАІ. Оптиміст ($\alpha = 0,647$)	0,389 (p-value = 0)
РМАІ. Новатор ($\alpha = 0,496$)	0,217 (p-value = 0,001)	РМАІ. Ентузіаст ($\alpha = 0,676$)	0,010 (p-value = 0,880)	РМАІ. Дослідник ($\alpha = 0,502$)	0,361 (p-value = 0)
РМАІ. Лідер ($\alpha = 0,737$)	0,150 (p-value = 0,027)	РМАІ. Оптиміст ($\alpha = 0,647$)	-0,347 (p-value = 0)	РМАІ. Новатор ($\alpha = 0,496$)	0,320 (p-value = 0)
РМАІ. Розважальник ($\alpha = 0,692$)	0,179 (p-value = 0,008)	РМАІ. Експерт ($\alpha = 0,522$)	-0,186 (p-value = 0,006)	РМАІ. Ентузіаст ($\alpha = 0,676$)	0,275 (p-value = 0)
РМАІ. Дослідник ($\alpha = 0,502$)	0,121 (p-value = 0,077)	РМАІ. Досягач ($\alpha = 0,711$)	-0,144 (p-value = 0,035)	РМАІ. Розважальник ($\alpha = 0,692$)	0,142 (p-value = 0,037)
РМАІ. Опікун ($\alpha = 0,708$)	0,068 (p-value = 0,321)	РМАІ. Новатор ($\alpha = 0,496$)	-0,087 (p-value = 0,203)	РМАІ. Реаліст ($\alpha = 0,626$)	-0,511 (p-value = 0)
РМАІ. Реаліст ($\alpha = 0,626$)	-0,414 (p-value = 0)	РМАІ. Лідер ($\alpha = 0,737$)	-0,035 (p-value = 0,605)	РМАІ. Реформатор ($\alpha = 0,552$)	-0,299 (p-value = 0)
РМАІ. Реформатор ($\alpha = 0,552$)	-0,347 (p-value = 0)	РМАІ. Трансформатор ($\alpha = 0,667$)	-0,016 (p-value = 0,821)	РМАІ. Опікун ($\alpha = 0,708$)	-0,103 (p-value = 0,131)

Відповідно зв'язки негативного модусу SPANE обернені до позитивного тієї ж шкали, що є логічним наслідком. Тоді як PTS цього не демонструє, а, навпаки, має однакову направленість зв'язків: чим вища вираженість, що конструктивних, що деструктивних мисленнєвих патернів, тим вища вираженість довіри й ствердого погляду на життя та менша вираженість частих метаморфоз, вияву взаємозалежності й поблажливості.

Таблиця 2.6. Профіль просортованих кореляцій (коефіцієнт Пірсона) серед психосоціальних детермінант добробуту з колективними агрегованими репрезентаціями (частина друга)

	PTS+ ($\alpha = 0,696$)		PTS- ($\alpha = 0,649$)
РМАІ. Оптиміст ($\alpha = 0,647$)	0,442 (p-value = 0)	РМАІ. Оптиміст ($\alpha = 0,647$)	0,315 (p-value = 0)
РМАІ. Ентузіаст ($\alpha = 0,676$)	0,419 (p-value = 0)	РМАІ. Досягач ($\alpha = 0,711$)	0,136 (p-value = 0,046)
РМАІ. Експерт ($\alpha = 0,522$)	0,359 (p-value = 0)	РМАІ. Експерт ($\alpha = 0,522$)	0,135 (p-value = 0,047)
РМАІ. Трансформатор ($\alpha = 0,667$)	0,348 (p-value = 0)	РМАІ. Лідер ($\alpha = 0,737$)	0,060 (p-value = 0,380)
РМАІ. Новатор ($\alpha = 0,496$)	0,314 (p-value = 0)	РМАІ. Новатор ($\alpha = 0,496$)	0,038 (p-value = 0,584)
РМАІ. Досягач ($\alpha = 0,711$)	0,271 (p-value = 0)	РМАІ. Розважальник ($\alpha = 0,692$)	0,038 (p-value = 0,575)
РМАІ. Лідер ($\alpha = 0,737$)	0,258 (p-value = 0)	РМАІ. Ентузіаст ($\alpha = 0,676$)	0,009 (p-value = 0,895)
РМАІ. Дослідник ($\alpha = 0,502$)	0,232 (p-value = 0,001)	РМАІ. Реаліст ($\alpha = 0,626$)	-0,551 (p-value = 0)
РМАІ. Розважальник ($\alpha = 0,692$)	0,123 (p-value = 0,073)	РМАІ. Реформатор ($\alpha = 0,552$)	-0,474 (p-value = 0)
РМАІ. Опікун ($\alpha = 0,708$)	0,098 (p-value = 0,151)	РМАІ. Опікун ($\alpha = 0,708$)	-0,215 (p-value = 0,002)
РМАІ. Реаліст ($\alpha = 0,626$)	-0,345 (p-value = 0)	РМАІ. Дослідник ($\alpha = 0,502$)	-0,107 (p-value = 0,117)
РМАІ. Реформатор ($\alpha = 0,552$)	-0,254 (p-value = 0)	РМАІ. Трансформатор ($\alpha = 0,667$)	-0,007 (p-value = 0,913)

З однієї сторони, це може бути нюансованою, вартою уваги знахідкою: індивіди можуть маючи конструктивну ціннісну систему, контрастні лінзи сприйняття та міцні принципи попри емоційні зміни триматимуться за своє світобачення та ставитимуться до подій не як до того, що визначає їхню самоцінність, ментальний баланс тощо. З іншої, знову ж таки це може вказувати на не валідний індекс.

2.6. Взаємозв'язок соціально-демографічних змінних між собою та з колективними агрегованими репрезентаціями

Чим вищий фінансовий дохід, тим менша вираженість самовіктимізації. Зокрема чим більша вираженість наполегливості, постійності, накопичення знань та освоєння складних систем, тим вищий рівень прибутків. Щоб досягти фінансового добробуту самостійно, індивіди потребують чіткого стека навичок, який підвищує ймовірність вищого заробітку в будь-якій сфері. У відповідь певний рівень доходу починає модулювати ментальний аспект: підвищується впевненість у самоспроможності, що вирівнює патерни полягання на зовнішні несправедливості (див. *Таблицю 2.7*).

Так само чим вища вираженість емоційного комфорту в дитинстві, тим менша вираженість самовіктимізації, а також більша кількість близьких стосунків та більша схильність піклуватися про своє здорове харчування. Можемо припустити, що безпечне емоційне середовище в дитинстві може модулювати самоцінність, комунікаційну впевненість та турботу про себе й близьких, як віддзеркалення сімейних стосунків.

Таблиця 2.7. Кореляції (коефіцієнт Пірсона) серед соціально-демографічних змінних та колективними агрегованими репрезентаціями

	Дохід	Емоційний комфорт в дитинстві	Кількість близьких стосунків	Здорове харчування	Фізична активність	Освіта батька
РМАІ. Реаліст ($\alpha = 0,626$)	-0,173 (p-value = 0,011)	-0,358 (p-value = 0)	—	-0,232 (p-value = 0,001)	-0,171 (p-value = 0,012)	-0,150 (p-value = 0,028)
РМАІ. Досягач ($\alpha = 0,711$)	0,179 (p-value = 0,008)	—	—	0,236 (p-value = 0)	0,179 (p-value = 0,008)	—
РМАІ. Дослідник ($\alpha = 0,502$)	—	—	—	0,209 (p-value = 0,002)	—	—

РМАІ. Трансформатор ($\alpha = 0,496$)	—	—	—	0,204 (p-value = 0,003)	0,137 (p-value = 0,044)	—
РМАІ. Експерт ($\alpha = 0,522$)	0,147 (p-value = 0,032)	—	—	0,189 (p-value = 0,005)	—	-0,166 (p-value = 0,015)
Емоційний комфорт в дитинстві	—	1	0,259 (p-value = 0)	0,219 (p-value = 0,001)	—	0,202 (p-value = 0,003)
Кількість близьких стосунків	—	0,259 (p-value = 0)	1	—	—	—
Здорове харчування	—	0,219 (p-value = 0,001)	—	1	0,247 (p-value = 0)	0,157 (p-value = 0,021)
Фізична активність	—	—	—	0,247 (p-value = 0)	1	—
Освіта батька	—	0,202 (p-value = 0,003)	—	0,157 (p-value = 0,021)	—	1

Чим вища вираженість схильності піклуватися про своє здорове харчування, тим частіше респонденти вдаються до занять фізичною активністю, що може насправді мати зв'язок в іншу сторону, утім є цілком логічною відповідністю. Також вищий вияв комплексного здорового харчування веде до більшої вираженості репрезентацій досягача, дослідника, трансформатора та експерта; і відповідно до меншої — сумнівів та розчарування. Сон, харчування та фізична активність об'ємно впливає на наше самопочуття, тому очікувано прослідкувати як харчування формує, хоч і слабкі, взаємозв'язки з активними, конструктивними агрегованими репрезентаціями. Утім р-значення взаємозв'язків репрезентацій з рівнем доходу, фізичною активністю та освітою батька не дають нам говорити про валідність цих знахідок на відміну від взаємозв'язків соціально-демографічних змінних між собою.

Також бачимо, що чим вища освіта у батька, тим менша вираженість недовіри та «позиції жертви» та більша вираженість репрезентацій експерта та емоційного комфорту в дитинстві. І це підтверджують різні дослідження, зокрема те, що конструктивне залучення батька (на що так чи інакше впливає його освіченість) до діяльності дитини пов'язують з підвищеною стійкістю дітей до стресу та фрустрації, частішою демонстрацією гнучкішої емоційної регуляції та пропрацьованої навички розв'язувати проблеми (Anggraini et al., 2022). Освіта матері під час кореляційного аналізу не показала значущих зв'язків.

Зокрема чим вища вираженість маскулінних рис, тим більша вираженість схильності піклуватися про своє здорове харчування. Можливо, цю знахідку релевантно поєднати з попередніми модуляціями здорового харчування та конкретних колективних агрегованих репрезентацій, які так само мають зв'язки з маскулінними рисами. Наявність чи відсутність фемінних рис не показала значущих зв'язків на вияв навички слідкувати за своїм харчуванням.

2.7. Взаємозв'язок маскулінності та фемінності з психосоціальними детермінантами добробуту

Чим вища вираженість маскулінних рис, тим більша вираженість суб'єктивного добробуту, позитивного модусу SPANE та PTS, а також відчуття соціальної приналежності; і відповідно менша вираженість соціального відторгнення (див. *Таблицю 2.8*). Ключовий момент тут, як і з колективними агрегованими репрезентаціями в тому, що вираженість фемінних рис дублює направленість вищезазначених взаємозв'язків, утім з меншою насиченістю. Так суб'єктивний добробут 0,136 порівняно з 0,596 з маскулінними рисами; відчуття соціальної приналежності 0,196 порівняно з 0,388 з маскулінними рисами, і окремо відсутні зв'язки з меншою вираженістю соціального відторгнення, як у випадку з маскулінними рисами.

Таблиця 2.8. Профіль просортованих кореляцій (коефіцієнт Пірсона) між психосоціальними детермінантами та маскулініми й фемінними рисами

	Маскулінні риси ($\alpha = 0,893$)		Фемінні риси ($\alpha = 0,837$)
PWB ($\alpha = 0,830$)	0,596 (p-value = 0)	PTS+ ($\alpha = 0,696$)	0,374 (p-value = 0)
GBS+ ($\alpha = 0,836$)	0,388 (p-value = 0,)	SPANE+ ($\alpha = 0,826$)	0,291 (p-value = 0)
PTS+ ($\alpha = 0,696$)	0,323 (p-value = 0)	GBS+ ($\alpha = 0,836$)	0,197 (p-value = 0,004)
SPANE+ ($\alpha = 0,826$)	0,301 (p-value = 0)	PWB ($\alpha = 0,830$)	0,134 (p-value = 0,050)
PTS- ($\alpha = 0,649$)	0,167 (p-value = 0,014)	GBS- ($\alpha = 0,843$)	0,042 (p-value = 0,537)
GBS- ($\alpha = 0,843$)	-0,283 (p-value = 0,)	PTS- ($\alpha = 0,649$)	-0,051 (p-value = 0,456)
SPANE- ($\alpha = 0,795$)	-0,164 (p-value = 0,016)	SPANE- ($\alpha = 0,795$)	-0,020 (p-value = 0,768)

Також для прогнозування суб'єктивного добробуту індивіда були відібрані колективні агреговані репрезентації реаліст, реформатор, трансформатор та експерт, які відзначилися значущими кореляціями раніше. Індокси спрогнозували рівень суб'єктивного добробуту на статистично значущому рівні, $F(4, 210) = 57,937$, $p < .0001$, де $R^2 = 0,516$. Модель пояснює 51,6% дисперсії рівня суб'єктивного добробуту та має відповідні коефіцієнти реаліст (-0,526), реформатор (-0,252), трансформатор (0,442) та експерт (0,505), котрі всі (крім реформатора з 0,002) тримають р-значення 0 ($< 0,05$).

Додатково для прогнозування суб'єктивного добробуту індивіда були відібрані відчуття соціальної приналежності, позитивні модуси SPANE та PTS. Індокси так само спрогнозували рівень суб'єктивного добробуту на статистично значущому рівні, $F(3, 211) = 76,123$, $p < .0001$, де $R^2 = 0,513$. Модель пояснює 51,3% дисперсії рівня суб'єктивного добробуту та має відповідні коефіцієнти відчуття соціальної приналежності (0,386), SPANE (0,346) та PTS (0,644), zrs всі тримають р-значення 0 ($< 0,05$).

2.7. Оцінка подібності респондентів за аспектами психосоціального добробуту

Для оцінки подібності респондентів також було проведено аналіз головних компонент для шкал, які вимірюють різні аспекти психосоціального добробуту. Для кожного з блоків (Psychological Well-Being Scale (PWB), The Scale of Positive and Negative Experience (SPANE), The General Belongingness Scale (GBS), Positive Thinking Scale (PTS)) матрицю було транспоновано, щоб подальший аналіз залучав кейси (індивідів), а не змінні. Було створено діаграми розсіювання для перших двох компонентів кожного масиву, щоб візуалізувати ступінь схожості респондентів щодо їхніх відповідей на запитання цих блоків, що відображає рівень консенсуальності у вибірці. Ці діаграми виявили такі патерни, що характеризують різний ступінь схожості між респондентами.

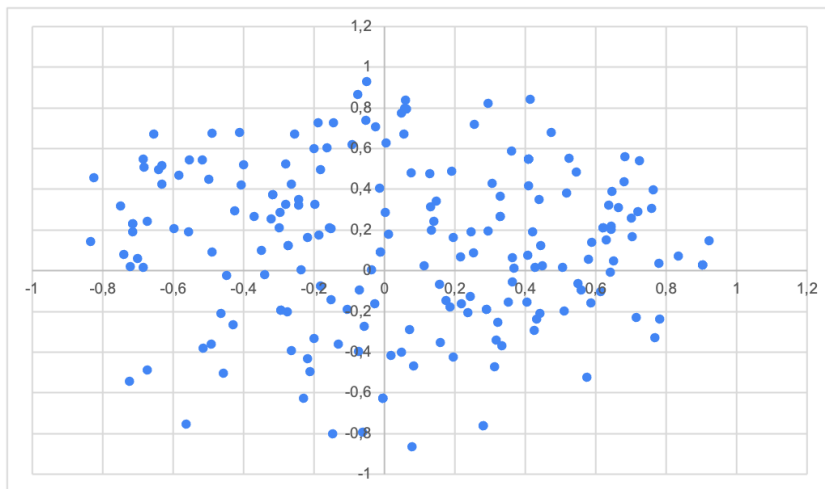

Рисунок 2.1. Діаграма розсіювання для перших двох компонентів масиву за шкалою Psychological Well-Being Scale (PWB)

Діаграма для блоку PWB (див. *Рисунок 2.1*) свідчить про нижчу подібність, ніж решта блоків: у випадку з конструктом, що вимірює PWB, на змінні впливають різні фактори, а не один (тобто, це може бути більш комплексний досвід). Це також може бути пов'язано з відмінностями в інтерпретації респондентами «наповненості» їхнього життя, підгрупами у вибірці або тим, що респонденти мають відмінний соціально зумовлений досвід та психосоціальні характеристики, які впливають на цю інтерпретацію.

Діаграми ж для SPANE (див. *Рисунок 2.2*), GBS (див. *Рисунок 2.3*) та PTS (див. *Рисунок 2.4*) демонструють більш виражену кластеризацію та тенденцію до утворення одного кластера, що вантажитья на першу головну компоненту, та, відповідно, вказує на відносно високу подібність та існування спільного базового конструкта (консенсусу) серед респондентів. Також таке групування свідчить про те, що респонденти мають схожі патерни за цими шкалами та загалом релятивну однорідність вибірки за вимірюваними емоційним забарвленням досвідів та соціальною приналежністю.

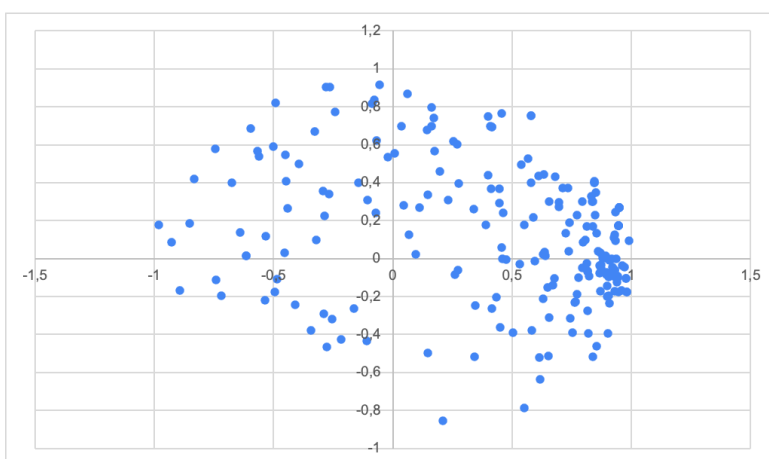

Рисунок 2.2. Діаграма розсіювання для перших двох компонентів масиву за **The Scale of Positive and Negative Experience (SPANE)**

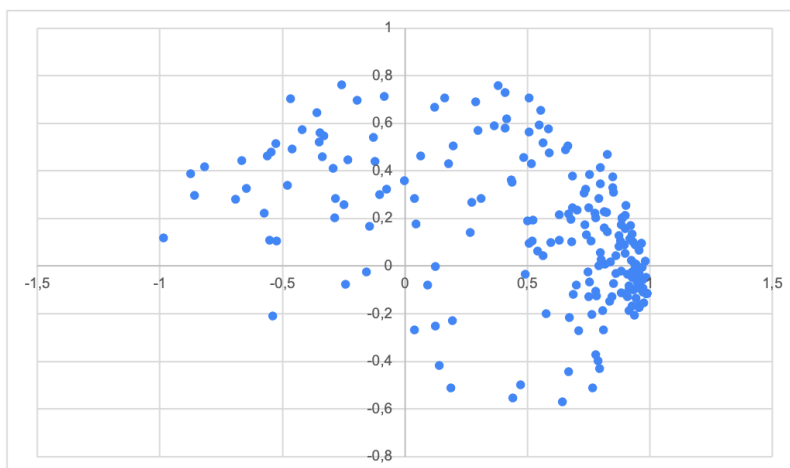

Рисунок 2.3. Діаграма розсіювання для перших двох компонентів масиву за шкалою **The General Belongingness Scale (GBS)**

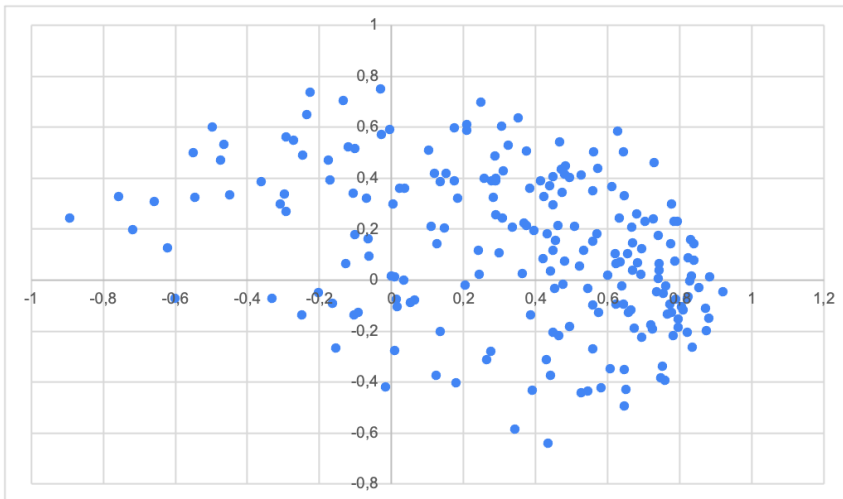

Рисунок 2.4. Діаграма розсіювання для перших двох компонентів масиву за шкалою Positive Thinking Scale (PTS)

Висновки другого розділу

Тепер до загальних інтерпретацій знайденого. Отже, чим вища вираженість маскулінних рис за The Bem Sex-Inventory Index (Bem, 1974), тим вища вираженість суб'єктивного добробуту, відчуття соціальної приналежності, позитивного мислення та конструктивного сприйняття життєвих подій. Вияв фемінних рис за BSRI так само модулює вищевказані психосоціальні детермінанти, утім сила зв'язків є слабшою, що варте уваги. Окремий важливий елемент: чим вища вираженість маскулінних рис, тим менше відчуття соціального відторгнення; з фемінними рисами будь-яка насиченість зв'язків відсутня.

Далі, вищий вияв колективних агрегованих репрезентацій експерта (гнучке сприйняття, адаптивна поведінка) та трансформатора (тяга до знань) відповідає більшій вираженості суб'єктивного добробуту. Одночасно з тим маскулінні риси модулюють обидва профілі репрезентацій. Тоді як репрезентація реаліста (щільні соціальні зв'язки й взаємозалежність) має обернений зв'язок з суб'єктивним добробутом, і тут вираженість маскулінних рис працює в тому самому модусі. Подібно вираженість фемінних рис має аналогічні взаємозв'язки, але знову ж таки слабші порівняно з маскулінними.

Однак, як зазначалося, у процесі аналізу було вирішено сфокусуватися на сенсовій наповненості рис, а не їх гендеруванню — тим більше умовному за BSRІ й залежному не тільки від культурного контексту, а й історичного періоду.

Відповідно, опустивши прив'язку до маскулінності чи фемінності, ми можемо припустити, що культивування позитивної міри психосоціального добробуту та відчуття приналежності молодих чоловіків може відбуватися через розвиток гнучкого сприйняття, адаптативності та тяги до зовнішніх та інтроспективних досліджень з паралельним вирівнюванням надмірної соціальної взаємозалежності. Однак кожна з репрезентацій має негативний модус, на який слід зважати для нюансованого розуміння знайдених взаємозв'язків. Так, наприклад, для агрегованого трансформатора — це маніпулювання іншими й відірваність від реальності, експерта — критичність і скептицизм, а реаліста — цинізм, недовіра та «позиція жертви». Відповідно маневрування між двома полюсами може бути важливою складовою на шляху до формування відчуття соціальної приналежності та психосоціального добробуту.

Утім, якщо говорити про сприйняття наступних кластерів особистісних рис — лідерство, самодостатність, незалежність, наполегливість, доміантність, відстоювання власних переконань та готовність ризикувати — як маскулінних та тих, які конкретна спільнота може проєктувати на чоловіків, і молодих чоловіків зокрема, то на базі цього дослідження та прикладу студентів НаУКМА можна сказати, що такі очікування мають позитивний взаємозв'язок з психосоціальним добробутом, який модулюється через психологічні апарати, котрі пов'язані з «маскулінними» рисами. Відповідно можна припустити, що вектор на перевинайдення маскулінності та критика традиційної маскулінності є шкідливим для молодих чоловіків. Однак також релевантно взяти до уваги, що це можливий віддзеркалений вплив культурно-ціннісною сітки, яка формує сприйняття, що є нормою, очікуваним, тим, що практикується, і відповідно індивіди бачать себе, соціальні взаємовідносини та зовнішній світ через ці конкретні лінзи, і «вірять» у те, що це є правильним, корисним, потрібним тощо. Тобто тут ми говоримо не про

об'єктивний вплив особистісних рис на психосоціальний добробут, а на культурно-суб'єктивний, який може комплексно відрізнятися від суспільства до суспільства.

ВИСНОВКИ

Дослідження мало на меті поринути в комплексну динаміку маскулінності та соціально-нормативний тиск щодо неї на психосоціальний добробут молодих чоловіків на прикладі студентів-чоловіків НаУКМА. Побудувавши теоретичне підґрунтя та сформувавши дослідницький інструментарій, праця виконала поставлені завдання та заклала фундамент для потенційних майбутніх досліджень у цьому напрямленні.

Було узагальнено теоретико-методологічну базу щодо підходів до маскулінності та того, як соціонормативні очікування можуть впливати на чоловіків. Також дослідження охопило тематичний кластер гендерних відносин у доіндустріальних суспільствах та їхньої актуальності сьогодні, і зокрема роль колективних агрегованих репрезентацій у формуванні ціннісного апарату, поведінкових патернів та сприйняття життя загалом. Така теоретична база надала можливість підійти до складного взаємозв'язку між тріадою взаємовпливів особистісних рис, поведінкових моделей та соціально-нормативного тиску більш комплексно на наступному етапі.

Далі був розроблений інструмент для вимірювання зв'язків між прескриптивними соціонормативними патернами та психосоціальними детермінантами та оцінки їх впливу на психологічний добробут. Цей інструментарій, який складався з п'яти блоків та був оформлений у вигляді онлайн-анкети, мав на меті зафіксувати можливі виміри того, як цей тиск може впливати на психосоціальний добробут молодих чоловіків.

Дані були зібрані, підготовлені та проаналізовані, що надало об'ємне розуміння психосоціальної динаміки конкретних ментальних моделей. Так, наприклад, вищий рівень вираженості особистісних рис, який часто маркується як маскулінний, позитивно корелює з суб'єктивним добробутом, відчуттям соціальної приналежності, позитивним модусом мислення та конструктивним сприйняттям

життєвих подій загалом. Варте уваги те, що вираженість деяких рис, які часто маркуються як фемінні, також модулює ці детермінанти, однак меншою мірою.

Також вираженість адаптивного світосприйняття, гнучкої поведінки та прагнення до знань відповідає вищому рівню вираженості особистого добробуту. І навпаки, щільні соціальні зв'язки та взаємозалежність продемонстрували зворотний зв'язок із суб'єктивним психологічним добробутом.

Додатково дослідження продемонструвало позитивний зв'язок між конкретним набором особистісних рис, які зазвичай маркуються як маскулінні, та психосоціальним добробутом. Це свідчить про те, що широка критика того, що репрезентує маскулінність, потенційно негативно впливає на молодих чоловіків. Важливо тримати вектор на її контекстуалізацію в культурній та ціннісній мережах суспільства, а не навпаки.

Результати дизайну та аналізу проведеного дослідження можуть бути корисними та використовуватися в майбутніх працях спільного тематичного направлення. Розроблений інструментарій надав очікувані результати й має потенціал для подальшого шліфування, зокрема виміру маскулінності й фемінності, та застосування в ширших контекстах задля формування конкретних пропозицій для покращення ментального добробуту та соціальних взаємовідносин підлітків і молодих чоловіків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Anggraini, V., Priyanto, A., & Yulsyofriend, Y. (2022). Fathers' role in developing child emotional development. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research/Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.220602.028>

Anwar, M., Anwar, A., Ahmad, J., & Khattak, S. A. (2014). Criminal Ideation: The Role of Personal Growth and Criminality. *Pakistan Journal of Criminology*, 6(1), 261-281.

Bem, S. (1974). The measurement of psychological androgyny. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 42(2), 155-162.

Brown, Belinda. (2016). From Boys to Men: the place of the provider role in male development. *New Male Studies*. 5. 36-57.

Connell, R. W. (1987). *Gender and power: Society, the person and sexual politics*. Stanford University Press.

Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept. *Gender and Society*, 19(6), 829–859.

De Boise, S. (2019). Editorial: is masculinity toxic? *NORMA*, 14(3), 147–151.

Dench, G. (2018). *Transforming men: Changing Patterns of Dependency and Dominance in Gender Relations*. Routledge.

Diener, E., Wirtz, D., Biswas-Diener, R., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D.-w., & Oishi, S. (2009). New measures of well-being. In E. Diener (Ed.), *Assessing well-being: The collected works of Ed Diener* (pp. 247–266). Springer Science + Business Media. https://doi.org/10.1007/978-90-481-2354-4_12

Du Toit, D. M., & Coetzee, M. (2012). Archetypal values of science and engineering staff in relation to their career orientations. *SA Journal of Industrial Psychology*, 38(1).

- Els, C. J. (2004). *Personal archetypes, aspects of personality and psychological well-being*. Master's dissertation, North-West University.
- Erikson, E. H. (1964). Inner and Outer Space: Reflections on Womanhood. *Daedalus*, 93(2), 582–606.
- Feldman, M., Bell, J., Berger, M. T. (2003). *Gaining access: A practical and theoretical guide for qualitative researchers*. NY: Alta Mira Press
- Fossas, A. (2019). Psychological maturity predicts different forms of happiness. *Journal of Happiness Studies: An Interdisciplinary Forum on Subjective Well-Being*, 20(6), 1933–1952. <https://doi.org/10.1007/s10902-018-0033-9>
- Gilbert, M. (2013). *Joint commitment: how we make the social world*. New York, NY, Oxford University Press.
- Harrington, C. (2021). What is “Toxic Masculinity” and Why Does it Matter? *Men and Masculinities*, 24(2), 345-352.
- Hautala, T., & Routamaa, V. (2008). Archetypes and types. *Psychological Type and Culture—East & West: A Multicultural Research Conference*. Honolulu, Hawaii, January 4-6, 2008. University of Vaasa, Department of Management.
- Horn, P. (1988). The education and employment of working-class girls, 1870-1914. *History of Education*, 17(1), 71–82.
- Jung, C. G. (1968). *Collected Works of C.G. Jung, Volume 12: Psychology and Alchemy* (G. Adler & R. F. C. Hull, Eds.). Princeton University Press.
- Jung, C. G. (1969). *Collected Works of C.G. Jung, Volume 9 (Part 1): Archetypes and the Collective Unconscious* (G. Adler & R. F. C. Hull, Eds.). Princeton University Press.
- Jung, C. G. (1982). *Collected Works of C.G. Jung, Volume 16: Practice of Psychotherapy* (G. Adler & R. F. C. Hull, Eds.). Princeton University Press.
- Lemon, J. (1992). The crisis of masculinity and the renegotiation of power. *Communicatio*, 18(2), 16–30. <https://doi.org/10.1080/02500169208537709>

Malone, G. P., Pillow, D. R., & Osman, A. (2012). The General Belongingness Scale (GBS): Assessing achieved belongingness. *Personality and Individual Differences*, 52(3), 311–316.

Mayer, Elizabeth Lloyd (1991) Towers and enclosed spaces: A preliminary report on gender differences in children's reactions to block structures, *Psychoanalytic Inquiry: A Topical Journal for Mental Health Professionals*, 11:4, 480-510.

Moore, R. L., & Gillette, D. (1990). *King, warrior, magician, lover: rediscovering the archetypes of the mature masculine*. San Francisco, HarperSanFrancisco.

Moynihan C. (1998). Theories in health care and research: theories of masculinity. *BMJ* (Clinical research ed.), 317(7165), 1072-1075.

Neumann, E. (1954). *The origins and history of consciousness*. New York, Pantheon Books.

Paglia, C. (2017). *Free women, free men: sex, gender, feminism*. First Edition. New York, Pantheon Books.

Pearson, C. S. (1991, July 19). *Awakening the Heroes Within*. Harper Collins.

Pearson C. S. & Marr H. K. (2002). *Introduction to archetypes: the guide to interpreting results from the Pearson-Marr archetype indicator (PMAI) instrument*. Center for Applications of Psychological Type.

Searle, John R. (1995). *The Construction of Social Reality*. Free Press.

Sommers, C. H. (2000). *The war against boys: how misguided feminism is harming our young men*. New York, Simon & Schuster.

Stets, J. E., & Burke, P. J. (2000). Identity theory and social identity theory. *Social Psychology Quarterly*, 63(3), 224–237.

Weiner, A. B. (1988). *The Trobrianders of Papua New Guinea*. Holt, Rinehart and Winston.

Wood, W., & Eagly, A. H. (2002). A cross-cultural analysis of the behavior of women and men: Implications for the origins of sex differences. *Psychological Bulletin*, 128(5), 699–727. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.128.5.699>

Додаток А. Анкета для проведення опитування

Перший розділ

Оберіть варіант, який найбільше Вам підходить, де 1 — абсолютно не згоден, а 4 — повністю згоден.

A1. Я вважаю, що людям, яких зустрічаєш, можна довіряти.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A2. Мене турбує те, як мені було тяжко в дитинстві.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A3. Суперництво / конкуренція заряджає мене.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A4. Я припускаю, що люди, які мені зустрічаються, заслуговують на довіру.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A5. Я на досвіді зрозумів, що не слід очікувати занадто багато.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A6. Я готовий йти на ризик, щоб відстоювати свої переконання.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A7. Я можу розраховувати на те, що інші піклуватимуться про мене.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A8. Люди, на яких я розраховую, підводять мене.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A9. Коли потрібно, я відкидаю страх і роблю те, що слід.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A10. Загалом я відчуваю себе в безпеці.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A11. Інші користуються мною.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A12. Я можу протистояти кривдникам.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A13. Я знаю, що мої потреби будуть покриті / задоволені.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A14. Я почуваюся пригніченим під тиском обставин.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A15. Мені комфортно бути напористим / наполегливим.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A16. Світ — це безпечне місце.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A17. Мені складно вмотивувати себе.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A18. Суперництво / конкуренція спонукає мене до максимальних зусиль.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A19. Я відчуваю себе реалізованим, коли допомагаю іншим.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A20. Я шукаю кращі можливості для себе.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A21. Я відчуваю любов до людей в цілому.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A22. Мені легше робити щось для інших, ніж для себе.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A23. Я шукаю шляхи самовдосконалення.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A24. Я знаходжу наповнення в стосунках.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A25. Я знаходжу задоволення в піклуванні про інших.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A26. Я відчуваю неспокій.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A27. Мені подобається допомагати іншим людям налагоджувати зв'язки один з одним.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A28. Мені важко казати «ні» іншим.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A29. Я прагну чогось кращого.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A30. Близькість для мене є пріоритетом.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A31. Я ставлю потреби інших людей вище за свої власні.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A32. Я досліджую нові горизонти.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A33. Я романтик.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A34. Доброта для мене — головна цінність.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A35. Я бунтар.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A36. Я відчуваю себе більш цілісним, коли закоханий.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A37. Наразі я намагаюся вирватися з поганої життєвої ситуації.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A38. Своє життя створюю я.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A39. Я вмію підбирати здібності людей до завдань, які потрібно виконати.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A40. Моє життя швидко змінюється.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A41. У мене значно більше гарних ідей, ніж часу на їх реалізацію.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A42. Я маю лідерські якості.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A43. У моєму житті — порожнеча.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A44. У мене бувають моменти значних досягнень, які даються мені без особливих зусиль.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A45. Я віддаю перевагу тому, щоб контролювати ситуацію.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A46. Відчуваю себе спантеличеним від великої кількості змін у моєму житті.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A47. До мене легко приходить натхнення.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A48. Я віддаю перевагу тому, щоб бути головним / лідером.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A49. Нещодавній досвід змусив мене переосмислити, хто я є.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A50. Люди бачать у мені творчу особистість.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A51. Беру на себе відповідальність, якщо здається, що ситуація виходить з-під контролю.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A52. Наразі я переживаю втрату.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A53. У мене гарна уява.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A54. Я відчуваю відповідальність виконувати свої обов'язки.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A55. Зміна моїх внутрішніх думок змінює моє зовнішнє життя.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A56. Я вважаю, що є багато хороших способів поглянути на одне й те саме.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A57. Мені подобається веселити людей.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A58. Я вірю, що всі та все у світі взаємопов'язані.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A59. Я прагну до об'єктивності.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A60. Мені подобається розвеселяти людей, які занадто вже серйозні.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A61. Люблю трансформувати ситуації.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A62. Я ретельно роздумую.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A63. Інші сприймають мене як веселого.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A64. Моя присутність часто є каталізатором змін.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A65. Я намагаюся знайти істину за ілюзіями.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A66. Я сміюся з абсурдності життя.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A67. Моя ефективність — заслуга духовної допомоги / духовного розвитку.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A68. Інші звертаються до мене за порадою.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A69. Я багато жартую.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A70. Процес мого самоцілення дозволяє мені допомагати зцілювати інших.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A71. Мені подобаються виклики, які змушують мене попрацювати мізками.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

A72. Немає нічого кращого, ніж добряче посміятися.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

Другий розділ

Оберіть варіант, який найбільше описує Вас, де 1 — абсолютно не відповідає моїй особистості, а 4 – повністю відповідає моїй особистості.

V1. Діє як лідер.

абсолютно не відповідає моїй особистості 1 2 3 4 повністю відповідає моїй особистості

V2. Агресивний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V3. Амбітний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V4. Аналітичний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V5. Наполегливий.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V6. Атлетичний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V7. Конкурентоспроможний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V8. Відстоюю власні переконання.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В9. Домінантний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В10. Вольовий.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В11. Маю лідерські якості.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В12. Незалежний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В13. Індивідуаліст.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В14. Легко приймаю рішення.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В15. Маскулінний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В16. Можу покластися на себе.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В17. Самодостатній.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В18. Сильна особистість.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В19. Готовий відстоювати свою позицію.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В20. Готовий йти на ризик.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В21. Ласкавий.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В22. Життєрадісний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В23. Проявляє дитячість.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

V24. Співчутливий.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V25. Не вживаю грубих слів.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V26. Прагну полегшити, згладити страждання.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V27. М'який.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V28. Улесливий.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V29. Ніжний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V30. Довірливий.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V31. Любить дітей.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V32. Відданий.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V33. Чутливий до потреб інших.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V34. Сором'язливий.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V35. Говорить тихим голосом.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V36. Емпатичний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V37. Тендітний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В38. Розуміючий.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В39. Теплий.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В40. Поступливий.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В41. Адаптивний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В42. Пихатий.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В43. Совісний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В44. Звичайний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В45. Дружній.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В46. Щасливий.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В47. Готовий допомогти.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В48. Неефективний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В49. Заздрісний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В50. Подобаюсь іншим.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В51. Примхливий.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

В52. Надійний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V53. Потайливий.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V54. Щирий.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V55. Помпезний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V56. Тактовний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V57. Театральний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V58. Мені можна довіряти.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V59. Непередбачуваний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

V60. Несистемний.

абсолютно не відповідає 1 2 3 4 повністю відповідає

Третій розділ: частина I

Подумайте про своє повсякдення за останні чотири тижні. Оцініть, наскільки часто Ви проживали кожне з наведених нижче почуттів. Оберіть варіант, який найбільше Вам підходить, де 1 — дуже рідко або ніколи, а 4 — дуже часто або завжди.

C1. Позитивно.

дуже рідко або ніколи 1 2 3 4 дуже часто або завжди

C2. Негативно.

дуже рідко або ніколи 1 2 3 4 дуже часто або завжди

C3. Добре.

дуже рідко або ніколи 1 2 3 4 дуже часто або завжди

C4. Погано.

дуже рідко або ніколи 1 2 3 4 дуже часто або завжди

C5. Приємно.

дуже рідко або ніколи 1 2 3 4 дуже часто або завжди

C6. Неприємно.

дуже рідко або ніколи 1 2 3 4 дуже часто або завжди

C7. Щасливо.

дуже рідко або ніколи 1 2 3 4 дуже часто або завжди

C8. Сумно.

дуже рідко або ніколи 1 2 3 4 дуже часто або завжди

C9. Страшно.

дуже рідко або ніколи 1 2 3 4 дуже часто або завжди

C10. Радісно.

дуже рідко або ніколи 1 2 3 4 дуже часто або завжди

C11. Злісно.

дуже рідко або ніколи 1 2 3 4 дуже часто або завжди

C12. Задоволено.

дуже рідко або ніколи 1 2 3 4 дуже часто або завжди

Третій розділ: частина II

Оберіть варіант, який найбільше Вам підходить, де 1 — абсолютно не згоден, а 4 — повністю згоден.

D1. Я веду цілеспрямоване та осмислене життя.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

D2. Мої соціальні зв'язки підтримують та приносять користь.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

D3. Я зацікавлений у своїй повсякденній діяльності.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

D4. Я сприяю щастю та добробуту інших людей.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

D5. Я компетентний і здібний у важливих для мене справах.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

D6. Я хороша людина та живу хорошим життям.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

D7. Я з оптимізмом дивлюся у своє майбутнє.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

D8. Люди мене поважають.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

Третій розділ: частина III

Оберіть варіант, який найбільше Вам підходить, де 1 — абсолютно не згоден, а 4 — повністю згоден.

E1. Я вважаю свою спільноту місцем, сповненим проблем.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

E2. Я помічаю навколо себе багато краси.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

E3. Я бачу хороше в більшості людей.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

E4. Коли я думаю про себе, то думаю про купу недоліків.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

E5. Я думаю про себе як про людину з багатьма сильними сторонами.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

E6. Я оптимістично ставлюся до свого майбутнього.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

E7. Коли інша людина робить щось для мене, я зазвичай думаю, чи не має вона прихованих мотивів.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

Е8. Коли трапляється щось погане, я часто бачу «світлу сторону», щось хороше в поганій події.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

Е9. Іноді я думаю про те, як мені пощастило в житті.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

Е10. Коли трапляються хороші речі, я думаю, чи могли б вони бути ще краще.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

Е11. Я часто порівнюю себе з іншими.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

Е12. Я часто думаю про можливості, які втратив.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

Е13. Коли думаю про минуле, мені частіше згадуються щасливі моменти.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

Е14. Я насолоджуюся спогадами про приємні минулі часи.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

Е15. Я шкодую про багато речей зі свого минулого.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

Е16. Коли я бачу, що інші процвітають, навіть незнайомі люди, то радію за них.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

Е17. Коли думаю про минуле, згадується переважно погане.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

Е18. Я знаю, що у світі є проблеми, однак все одно він мені здається гарним місцем.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

Е19. Коли трапляється щось погане, я довго розмірковую над цим.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

Е20. Коли трапляється щось хороше, я думаю, чи не зіпсується воно незабаром.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

Е21. Бачити процвітаня інших змушує мене погано почуватися за себе.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

E22. Я вірю в хороші якості інших людей.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

Четвертий розділ

Оберіть варіант, який найбільше Вам підходить, де 1 — абсолютно не згоден, а 4 — повністю згоден.

F1. Коли я перебуваю з іншими людьми, то відчуваю себе частиною групи.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

F2. Я маю тісні зв'язки з родиною та друзями.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

F3. Я відчуваю, що інші мене приймають.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

F4. У мене є відчуття приналежності.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

F5. У мене є «місце за столом» з іншими людьми.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

F6. Я маю зв'язок з іншими людьми.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

F7. Я відчуваю себе аутсайдером.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

F8. Я відчуваю, що люди не дбають про мене.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

F9. Під час свят відчуваю себе віддаленим від інших.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

F10. Я відчуваю себе ізольованим від решти світу.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

F11. Коли я перебуваю з іншими, то відчуваю себе чужим.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

F12. Друзі та родина не залучають мене до своїх планів.

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

П'ятий розділ

G1. Вкажіть, будь ласка, скільки вам повних років (числом)?

G2. Вкажіть ваш рік навчання:

- БП-1
- БП-2
- БП-3
- БП-4
- МП-1
- МП-2

G3. Яка ваша поточна ситуація з працевлаштуванням?

- Працюю на повну ставку.
- Працюю неповний робочий день.
- Безробітний та шукаю роботу.
- Не працюю та не шукаю роботу.

G4. Яке із суджень найбільше відповідає вашому фінансовому становищу?

- Не вистачає грошей навіть на їжу.
- Вистачає грошей на їжу, але купувати одяг чи взуття вже складно.
- Вистачає грошей на їжу, одяг, та можу щось відкладати, але цього недостатньо для покупки таких речей, як, наприклад, холодильник або телевізор.

● Можу купувати деякі дорогі речі (як, наприклад, телевізор чи холодильник), але не можу собі дозволити все, що забажаю.

- Можу дозволити собі все, що забажаю.

G5. Чи перебуваєте ви в стосунках?

- Не перебуваю в стосунках.
- Перебуваю в стосунках.
- Одружений.

- Розлучений.
- Інше.

G6. Ви живете:

- Тільки з батьком.
- Тільки з матір'ю.
- З батьком та матір'ю.
- З іншими родичами.
- Один.
- З другом/подругою/друзями.
- З дівчиною/хлопцем.
- З дружиною.

G7. Чи ваші батьки піклувалися про ваш емоційний комфорт та захист, коли ви були маленькі?

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

G8. Чи ви маєте братів/сестер?

- Так
- Ні

G9. Якщо так, то яка ви за віком дитина в сім'ї?

- Не маю братів/сестер
- Молодша дитина
- Середня дитина
- Старша дитина

G10. Скільки близьких стосунків ви підтримуєте (партнер, друзі, члени сім'ї)?

- 0
- 1-2
- 3-5
- 6-8
- 9+

G11. Чи дбаєте ви про своє правильне харчування?

абсолютно не згоден 1 2 3 4 повністю згоден

G12. Як часто ви займаєтесь фізичною активністю на тиждень?

- Не займаюсь
- 1-2 рази
- 3-4 рази
- 5+ разів

G13. Скільки келихів алкоголю ви вживаєте на тиждень?

- Не вживаю
- 1-2 келихи
- 3-4 келихи
- Більше

G14. Звідки ви родом?

- Місто-мільйонник (Київ / Харків / Одеса)
- Інше місто (чисельність жителів >10 тис. населення)
- Селище міського типу (5-10 тис. населення)
- Село (<5 тис. населення)

G15. Вкажіть рівень освіти вашого батька.

- Відсутня
- Неповна середня (9 класів)
- Повна середня (11 класів)
- Професійно-технічна
- Неповна вища
- Вища (ступінь бакалавра/магістра)
- Науковий ступінь

G16. Вкажіть рівень освіти вашої матері.

- Відсутня
- Неповна середня (9 класів)
- Повна середня (11 класів)
- Професійно-технічна

- Неповна вища
- Вища (ступінь бакалавра/магістра)
- Науковий ступінь